Hugo Blanco Galdós (15 Νοεμβρίου 1934 – 25 Ιουνίου 2023)

Στον πρόλογο του βιβλίου «Εμείς οι ινδιάνοι», το αυτοβιογραφικό/ιστορικό έργο που ο Hugo εξέδωσε το 2003, ο φίλος του Eduardo Galeano γράφει:

«Αυτές οι σελίδες, γραμμένες παρορμητικά, άτακτες, πανηγυρικές και απέλπιδες, αφηγούνται τις περιπέτειες και τις κακοτυχίες του ανθρώπου που πρωτοστάτησε στον αγώνα των αγροτών στο Περού, του πρωτεργάτη των αγροτικών συνδικάτων, αυτού που προώθησε μια αγροτική μεταρρύθμιση που γεννήθηκε από τα κάτω και για την οποία αγωνίστηκαν οι από κάτω.

Ο Hugo Blanco περπάτησε τη χώρα του από άκρη σε άκρη, από τις χιονισμένες οροσειρές στις άνυδρες ακτές, περνώντας μέσα από την υγρή ζούγκλα όπου οι ιθαγενείς κυνηγιούνται σαν άγρια θηρία. Και όπου κι αν πήγε, βοήθησε τους ταπεινούς να ξεσηκωθούν και τους άφωνους να μιλήσουν.

Οι αρχές τον κατηγόρησαν ως τρομοκράτη. Είχαν δίκιο. Έσπειρε τον τρόμο στους γαιοκτήμονες και στους δουλέμπορους.

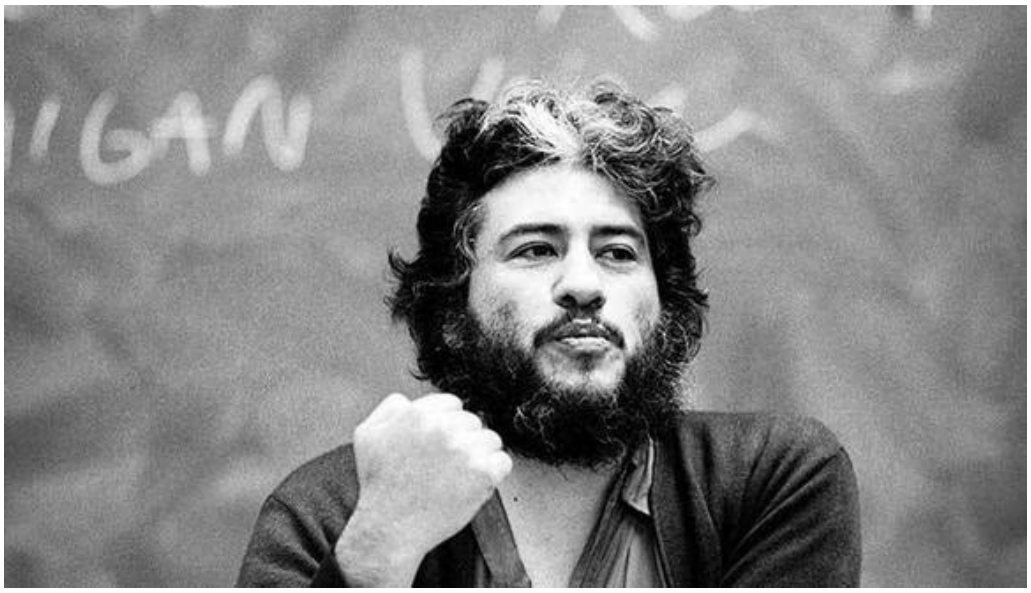

Κοιμήθηκε κάτω από τα αστέρια και σε κελιά γεμάτα αρουραίους. Έκανε δεκατέσσερις απεργίες πείνας. Σε μία από αυτές, όταν βρισκόταν στα όρια του θανάτου, ο Υπουργός Εσωτερικών σε ένδειξη στοργής του έστειλε για δώρο ένα φέρετρο.

Πολλές φορές ο εισαγγελέας ζήτησε τη θανατική ποινή και ακόμα περισσότερες δημοσιεύτηκε η είδηση ότι ο Hugo ήταν νεκρός. Και όταν σε ένα χειρουργείο άνοιξαν το κρανίο του επειδή έσπασε μια φλέβα, ο Hugo ξύπνησε πανικόβλητος ότι οι χειρουργοί του είχαν αλλάξει τις ιδέες.

Αλλά όχι. Ήταν, ακόμα και με ράμματα στο κρανίο, ο ίδιος παλιός καλός Hugo. Οι φίλοι του ήμασταν σίγουροι ότι καμία μεταμόσχευση ιδεών δεν επρόκειτο να αλλάξει τον Hugo. Το μόνο που φοβόμασταν ήταν μήπως ξυπνήσει πιο φρόνιμος.»

Ενώ τα πρώτα χρόνια μετά την ανεξαρτησία του Περού το 1824 το φεουδαρχικό σύστημα που είχαν εγκαθιδρύσει οι αποικιοκράτες περιορίστηκε και τα δικαιώματα των ιθαγενικών κοινοτήτων πάνω στη γη τους αναγνωρίστηκαν, μετά τα μέσα του 19ου αιώνα, ένα νέο σύστημα κυριαρχίας αναδύθηκε, που ονομάστηκε «γκαμοναλίσμο»: Με την βίαιη αρπαγή γης από τις ιθαγενικές κοινότητες και την μετέπειτα νομιμοποίησή της, μεγάλοι γαιοκτήμονες εγκαθίδρυσαν ένα βάναυσο σύστημα στο οποίο διατηρούσαν την εξουσία με την ωμή βία, τον έλεγχο των μεσαζόντων και εμπόρων των αγροτικών προϊόντων, και τελικά την πολιτική κυριαρχία μέσα από την εκλογική διαδικασία και τις πελατειακές σχέσεις. Τα λατιφούντια των γαιοκτημόνων όλο και επεκτείνονταν, οι ιθαγενείς ζούσαν εξαθλιωμένοι ως δουλοπάροικοι, και οι εξεγέρσεις τους πνίγονταν στο αίμα. Ο Hugo πρωτοστάτησε στον αγώνα για την ανατροπή αυτού του συστήματος, μέχρι την οριστική κατάργησή του με την αγροτική μεταρρύθμιση του 1969.

Η βιογραφία του Hugo Blanco είναι συνυφασμένη με την ιστορία των κοινωνικών και ιθαγενικών αγώνων της Λατινικής Αμερικής. Γεννημένος το 1934, ο Hugo πήγε στην Αργεντινή στα 20 του χρόνια για να σπουδάσει γεωπονία, αλλά καταδιώχθηκε για την κοινωνική του δράση από τους πραξικοπηματίες που το 1955 ανέτρεψαν τον Περόν και αναγκάστηκε να επιστρέψει στο Περού. Εκεί έδρασε αρχικά ως αγροτικός συνδικαλιστής, συμμετέχοντας σε σκληρούς και μαζικούς αγώνες ενάντια στους γαιοκτήμονες. Το 1961 πρωτοστάτησε σε μια εξέγερση των Quechua στην περιοχή του Cuzco, όπου 2.000 αγρότες οργανώθηκαν σε ομοσπονδία, κατέλαβαν τα λατιφούντια των γαιοκτημόνων, και δημιούργησαν αυτοδιοικητικούς θεσμούς αψηφώντας την κεντρική εξουσία. Με τις καταλήψεις των ιθαγενών και των ακτημόνων να γενικεύονται στη χώρα, οι αγρότες άρχισαν να οργανώνονται σε ομάδες αυτοάμυνας και υπεράσπισης απέναντι στα σώματα ασφαλείας και τους ιδιωτικούς στρατούς των γαιοκτημόνων. Ο Hugo συμμετείχε ενεργά στην δράση μιας τέτοιας αντάρτικής ομάδας, της Ταξιαρχίας Remigio Huamán. «Η υποστήριξη της αγροτιάς στους αντάρτες ήταν σχεδόν απόλυτη, συναρπαστική. Μας τάιζαν, μας έντυναν, μας καθοδηγούσαν, μας προστάτευαν», αναπολούσε. Για αυτή του τη δράση ο Hugo συνελήφθη το 1963, υπέστη βασανισμούς και φυλάκιση, και έφτασε να καταδικαστεί σε θάνατο, που απετράπη λόγω διεθνούς καμπάνιας στήριξης. Καταδικάστηκε τελικά σε 25 χρόνια κάθειρξης, από τα οποία πέρασε τα επτά στη φυλακή.

Εντωμεταξύ, οι αγρότες συνέχισαν με ισχυρές κινητοποιήσεις, καταλήψεις και αυτοάμυνα, οι οποίες, παρά την καταστολή, εξανάγκασαν το κράτος να υποκύψει στα αιτήματα για αναδιανομή. Η αγροτική μεταρρύθμιση τελικά συντελέστηκε το 1969 από την κυβέρνηση του στρατηγού Velasco Alvarado. Τα επόμενα χρόνια, περίπου 11 εκατομμύρια εκτάρια παραχωρήθηκαν σε συνεταιρισμούς και αγροτικές κοινότητες.

Το 1971, η κυβέρνηση έδωσε στον Hugo αμνηστία, αλλά τον απέλασε στο Μεξικό. Μετέπειτα, έζησε στην εξορία στην Αργεντινή και στη Χιλή. Εκεί συμμετείχε στο κίνημα που έδωσε στήριξη στις μεταρρυθμίσεις του Allende. Κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος του Pinochet στις 11 Σεπτεμβρίου 1973, κατέφυγε στη σουηδική πρεσβεία, και μετέπειτα έζησε εξόριστος στη Σουηδία για αρκετά χρόνια. Όταν επέστρεψε στο Περού, συμμετείχε στη Συντακτική Συνέλευση του 1978 και υπήρξε μέλος του Κοινοβουλίου από το 1980 έως το 1985. Επέστρεψε στο Κοινοβούλιο το 1990 αλλά το εγκατέλειψε μετά το πραξικόπημα του Fujimori.

Τη δεκαετία του 1990 απομακρύνεται από τις τροτσκιστικές του ρίζες, ακολουθεί με θέρμη την εξέγερση των Ζαπατίστας στη Τσιάπας και συμμετέχει στις διαγαλαξιακές τους συναντήσεις. Στο Περού, στρατεύεται και πάλι με τα κινήματα βάσης ιθαγενών και αγροτών και πρωτοστατεί στους αγώνες για την αυτοοργάνωση των ιθαγενικών κοινοτήτων και την υπεράσπιση της γης, του νερού και των σπόρων.

Ο Hugo Blanco παρέμεινε στρατευμένος μέχρι το τέλος της ζωής του, μεταλαμπαδεύοντας τις γνώσεις και την εμπειρία του σε νέους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες, όπως αυτούς ενάντια στις εξορυκτικές δραστηριότητες και την κλιματική αλλαγή. Υποστήριζε ότι και σε αυτούς τους νέους αγώνες οι διεκδικήσεις και τα αιτήματα των ιθαγενών και των αγροτών εξακολουθούν να είναι τα ίδια, αφού το μοτίβο της αρπαγής της γης είναι το ίδιο, και μάλιστα έχει ενταθεί λόγω της ανεξέλεγκτης επέκτασης της εξορυκτικής βιομηχανίας, η οποία δεν φέρνει ευημερία στις τοπικές κοινότητες, αλλά τις βυθίζει στην εξαθλίωση.

«Δεν είναι μόνο η αρπαγή του νερού και της ζωής, τα μεγάλα υπαίθρια ορυχεία στα βουνά, η αγροτική βιομηχανία στις ακτές, οι πετρελαϊκές εταιρίες στη ζούγκλα. Οι πολυεθνικές αυτή τη στιγμή μας απειλούν μέσα από την υπερθέρμανση του πλανήτη, και αυτό μας αναγκάζει να αγωνιστούμε για την επιβίωση, ακόμα και πέρα από την ταξική πάλη, γιατί διεξάγεται μια επίθεση κατά της ανθρωπότητας και κατά της φύσης.»

Μέχρι το τέλος της ζωής του εξέδιδε τη μηνιαία εφημερίδα «Ιθαγενικός Αγώνας» («Lucha Indígena»), η οποία καλύπτει τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στο Περού, τη Λ.Αμερική αλλά και παγκόσμια από τη σκοπιά των ιθαγενών. Το 2015, στην επίσκεψή του στην Ελλάδα, επισκέφτηκε το κατειλημμένο εργοστάσιο της BIOME, όπου συνομίλησε με εργαζόμενους και αλληλέγγυους και εξέφρασε την στήριξή του στον αγώνα για αυτοδιαχείριση, αλλά και τη Μεγάλη Παναγία στην Χαλκιδική, όπου τόνισε την σπουδαιότητα του αγώνα ενάντια στο μεταλλείο των Σκουριών και την σύνδεση του με τους αγώνες για τη γη και την ελευθερία στην Λ.Αμερική ενάντια στο εξορυκτικό μοντέλο λεηλασίας.

Ο Hugo Blanco Galdós έφυγε από κοντά μας στα 88 του χρόνια, αλλά το παράδειγμά αυτού του κοινοτιστικού και ελευθεριακού αγωνιστή συνεχίζει να εμπνέει τους αγώνες του σήμερα.

Καταλονία: Τι Κρύβουν πίσω τους οι Σημαίες (Μια Εικασία)

Amador Fernández-Savater*
Δημοσιεύτηκε στο El Diario, μετάφραση: Θοδωρής Καρυώτης

Αγαπητέ Δ.,

Στο μήνυμά σου με ρωτάς «πώς βλέπω, από κοντά, αυτό που συμβαίνει στην Καταλονία». Σίγουρα είμαι λίγο πιο κοντά από εσένα, αλλά δεν νομίζω ότι αυτό με βοηθάει να κατανοήσω με σαφήνεια τι συμβαίνει. Ούτε οι φίλοι μου που ζουν εκεί στην Καταλονία δεν το κατανοούν. Ίσως δεν είναι θέμα απόστασης, αλλά απλά είναι δύσκολο «το ζήτημα» (έτσι το αποκάλεσε ο δημοσιογράφος Guillem Martínez σε μια σειρά από χρονικά που σου συστήνω να διαβάσεις).

Θα μοιραστώ μαζί σου λοιπόν μερικές από τις διαισθήσεις που έχω εγώ εδώ στη Μαδρίτη, έναν τόπο που επηρεάζεται πολύ από την κατάσταση αυτή. Δεν είναι καν υποθέσεις, αλλά απλές εικασίες που δεν θα τολμούσα να εκφράσω δημόσια (επειδή «το ζήτημα» δεν μας επιτρέπει να θέτουμε ερωτήσεις, αλλά μόνο να «παίρνουμε θέση»), αλλά έτσι μεταξύ μας μπορούμε να συνεχίσουμε να σκεφτόμαστε ελεύθερα.

Παρουσιάζω παρακάτω τις εικασίες μου, ελπίζω η ανάγνωσή τους να σε βοηθήσει (εμένα και μόνο που τις έγραψα με βοήθησε). Μην τις παίρνεις πολύ στα σοβαρά (ήδη σε φαντάζομαι να μου λες «κάτι καινούριο μας είπες») και, φυσικά, ψάξε κι άλλες απόψεις, άκου και διάβασε όσα μπορείς περισσότερα.

Δυσαρέσκεια

Συνοψίζω την άποψη μου: έχουμε δεχτεί επιθέσεις στο επίπεδο της οικονομίας, αλλά απαντάμε στο επίπεδο της πολιτικής. Κάτι παρόμοιο είχε ήδη συμβεί μεταξύ του 15Μ, του κινήματος των πλατειών του 2011, και την άνοδο του Podemos. Τι εννοώ:

πιστεύω ότι το σημερινό κίνημα ανεξαρτησίας έχει να κάνει περισσότερο με τη δυσαρέσκεια που γεννά η κρίση και με την απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος παρά με τον καταλανικό εθνικισμό. Αν το δεις από αυτή την οπτική, αλλάζουν όλα.

Είναι σαφές ότι θα έπρεπε να δικαιολογήσω αυτή την υπόθεση με στοιχεία, παρατηρήσεις και γεγονότα. Προς το παρόν θα σου δώσω μόνο τρία ή τέσσερα στοιχεία.

Εκτιμάται ότι το 2010, κατά την Ημέρα της Δυάδας, την εθνική γιορτή της Καταλονίας (μια επέτειο και διαδήλωση που χρησιμεύει ως «βαρόμετρο» της επιρροής του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας) συγκεντρώθηκαν περίπου 15.000 άνθρωποι· 10.000 συγκεντρώθηκαν το 2011. Ο αριθμός ανέβηκε στο ένα εκατομμύριο το 2012. Με άλλα λόγια, πριν το 2012 τα ζητήματα ταυτότητας δεν κινητοποιούσαν πολύ τον κόσμο στην Καταλονία. Τι συνέβη μεταξύ του 2011 και του 2012; Αυτό που συνέβη ήταν το κίνημα 15M, η πρώτη προσπάθεια οργάνωσης της λαϊκής δυσφορίας ενάντια στην κρίση και τη σκληρή νεοφιλελεύθερη διαχείρισή της (περικοπές κλπ.). **Η κινητήριος δύναμη του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας από το 2012 είναι η δυσαρέσκεια που γεννά η κρίση και η επιθυμία για μια ουσιαστική αλλαγή.**

Πιστεύω ότι είναι αδύνατο να κατανοήσουμε όσα συμβαίνουν τώρα αν δεν αναφερθούμε στην οικονομική κρίση και στο 15M. Τα κλασικά θέματα του εθνικισμού (γλώσσα, ιστορικές αδικίες, δικαίωμα στην κουλτούρα, κλπ.) υπάρχουν, αλλά στο παρασκήνιο. Στο προσκήνιο του κινήματος αυτού βρίσκεται η απόρριψη του αλαζονικού και αδιάλλακτου ισπανικού πολιτικού συστήματος, που δεν επηρεάζεται από καμία κινητοποίηση και αρνείται οποιαδήποτε μεταρρύθμιση, όση κοινωνική συναίνεση και να έχει αυτή – θυμάμαι εδώ για παράδειγμα τη Λαϊκή Νομοθετική Πρωτοβουλία της Πλατφόρμας Ζημιωμένων από τα Στεγαστικά Δάνεια [Plataforma de Afectados por la Hipoteca, PAH] το 2103 που ζητούσε την αποπληρωμή του δανείου σε είδος, τη διακοπή των εξώσεων και το κοινωνικό ενοίκιο[1].

Ένα πολιτικό σύστημα που κατά τη διάρκεια αυτών των ετών της κρίσης έχει εφαρμόσει αδίστακτα μέτρα λιτότητας που υπαγορεύονται από τις Βρυξέλλες, που έχει αποδειχθεί δομικά διεφθαρμένο –όχι επειδή υπάρχει μια «περιστρεφόμενη πόρτα» μεταξύ της πολιτικής και των επιχειρήσεων, αλλά επειδή ολόκληρο το πολιτικό σύστημα είναι μια περιστρεφόμενη πόρτα– και που έχει καταστείλει σκληρά οποιαδήποτε ειρηνική κινητοποίηση διαμαρτυρίας (με αστυνομική βία, πρόστιμα, τον «νόμο φίμωτρο», κτλ).

Επαναλαμβάνω: φυσικά και το κίνημα ανεξαρτησίας στηρίζεται σε έναν ιστορικό καταλανικό εθνικισμό, αλλά η πρόσφατη άνοδος του οφείλεται κυρίως στη δυσφορία που γεννά η κρίση και στην απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος. Και αυτή η σύγχυση μεταξύ του εθνικού-εδαφικού ζητήματος και του δημοκρατικού ζητήματος («το λένε δημοκρατία και δεν είναι») εξηγεί γιατί τόσο διαφορετικά υποκείμενα έχουν βγει στους δρόμους, κάτι που έγινε ιδιαίτερα αντιληπτό στην κινητοποίηση πολιτικής ανυπακοής της 1ης Οκτωβρίου. Μιλούν ακόμα και για «μη-εθνικιστικό αυτονομισμό». Έτσι αυτοπροσδιορίζονται πολλοί φίλοι μου, οι οποίοι συμμετείχαν στο 15Μ και μέχρι πριν μερικές μέρες ήταν εντελώς ξένοι προς ζητήματα ταυτότητας, αλλά τώρα έχουν ασπαστεί έναν όψιμο αυτονομισμό.

Αποτελεσματικότητα

Και γιατί αυτή η δυσαρέσκεια διοχετεύεται στον στόχο της ανεξαρτησίας και όχι σε τακτικές παρόμοιες με το 15Μ; Προτιμώ να μην το εξηγώ με όρους «χειραγώγησης». Νομίζω ότι πρόκειται περισσότερο για ζήτημα «αποτελεσματικότητας». Πολλοί άνθρωποι βρίσκουν στην ανεξαρτησία μια πιθανή αποτελεσματικότητα όσον αφορά τη ρήξη με το ισπανικό πολιτικό σύστημα, ακόμα κι αν είναι αναγκασμένοι γι’ αυτό να πιούν ένα πικρό ποτήρι (να συμμαχήσουν με αυτούς που μέχρι χθες εφάρμοζαν μέτρα λιτότητας στην Καταλονία). Οι λόγοι που προβάλλονται για την επιλογή αυτού του δρόμου είναι, για παράδειγμα:

- Υπάρχει μια κατεύθυνση, μια στρατηγική. Στο 15Μ υπήρχε μάλλον μια σειρά πρακτικών, τοπικών και τοποθετημένων, αλλά όχι μια σφαιρική στρατηγική στοχοθέτησης.
- Υπάρχει υποστήριξη από την καταλανική πολιτική τάξη. θεωρείται ότι οι πολιτικοί τελικά «κρατούν τα κλειδιά» όσον αφορά κάποιες αλλαγές και ότι είναι αυτοκτονικό να τους γυρίσει κανείς την πλάτη, όπως έκανε το 15Μ με το σύνθημα «δεν μας αντιπροσωπεύουν».
- Υπάρχει μια ιδέα της ανεξαρτησίας ως «αλλαγή χωρίς κόστος», ως μια αλλαγή που δεν απαιτεί σημαντικές αλλαγές στη ζωή μας (όπως αυτές που απαιτούσε το 15Μ) ως μια αλλαγή που σε σημαντικό βαθμό θα έρθει μέσα από την ανάθεση.

Είτε τους συμμεριζόμαστε είτε όχι, όσοι ενδιαφερόμαστε για την κοινωνική αλλαγή θα πρέπει να εξετάσουμε πολύ προσεκτικά και χωρίς περιφρόνηση τους παραπάνω λόγους.

Εμείς και οι Άλλοι

Αλλά φυσικά, τι συμβαίνει όταν η επιθυμία για αλλαγή και ρήξη εκφράζεται με εθνικιστικούς όρους (όσο κι αν αυτό είναι τακτική επιλογή); Μερικά πράγματα τα φαντάζεσαι ήδη, άλλα έχουν να κάνουν με την τοπική ιστορία μας. Το πρώτο πρόβλημα είναι η δημιουργία του «εμείς» και του «οι άλλοι».

Τα εθνικά σύμβολα (παρά τις σύγχρονες θεωρίες περί αυτού) δεν μπορούν να «ανανοηματοδοτηθούν» κατά βούληση, αλλά είναι φορτισμένα με ιστορία, εμπειρίες, συναισθήματα. Ο «καταλανικός λαός» ως υποκείμενο της αλλαγής αφήνει έξω όλους εκείνους που δεν ταυτίζονται μαζί του. Δεν δημιουργείται ένα «εμείς» που ενθαρρύνει την πολυμορφία, αλλά μια ταυτότητα με «άκαμπτα» εξωτερικά όρια.

Στην Καταλονία παραμερίζονται οι μισοί Καταλανοί, οι οποίοι αντιμετωπίζουν μια πιθανή αλλαγή εθνικότητας με φόβο και θυμό. Εκτός της Καταλονίας, η ιδέα της ανεξαρτησίας έχει ελάχιστους υποστηρικτές (για να μην πούμε καθόλου). Στη Μαδρίτη, για

παράδειγμα, βγήκαμε στους δρόμους για να δείξουμε αλληλεγγύη ενάντια στην καταστολή και να ζητήσουμε «διάλογο», αλλά τίποτα περισσότερο. Δεν υπάρχει η αίσθηση ότι μας έγινε κάποια πρόσκληση να συμμετέχουμε σε μια κοινή διαδικασία. **Αυτή η απομόνωση είναι ένας παράγοντας αδυναμίας.**

Το εθνικιστικό πλαίσιο μετατοπίζει το ερώτημα του «τι» προς το ερώτημα του «ποιος»: το πρόβλημα δεν είναι οι τράπεζες ή η τηλεόραση, η αστυνομία ή η ολιγαρχία, αλλά οι τραπεζίτες, τα τηλεοπτικά κανάλια, η αστυνομικοί και οι Ισπανοί ολιγάρχες. Αυτό που είχαμε «από κοινού» –η δυσφορία για την κρίση και η απόρριψη του νεοφιλελευθερισμού– διαλύεται και χάνεται όταν εκφράζεται με εθνικούς όρους.

Ισπανικός Εθνικισμός

Η κατάσταση αυτή έχει αναβιώσει τον «ισπανισμό» σε βαθμό που δεν έχουμε δει εδώ και δεκαετίες: ούτε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης (σε αντίθεση με ό, τι συμβαίνει στην Ευρώπη), ούτε μετά την επίθεση στα τρένα την 11η Μαρτίου 2004 (αντίθετα με ό,τι συνέβη στις Ηνωμένες Πολιτείες μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001) είδαμε τέτοια έξαρση. Ακόμη και σε στιγμές μέγιστης έντασης, όπως ήταν η απαγωγή του δημοτικού συμβούλου του Λαϊκού Κόμματος Miguel Ángel Blanco από τον ETA, δεν επιτρεπόταν στους φασίστες να συμμετάσχουν στη διαδήλωση στη Μαδρίτη (έχω πολύ ζωντανή αυτή τη μνήμη). Τώρα η πρόσοψη της πολυκατοικίας μου, και ολόκληρη η πόλη της Μαδρίτης, είναι γεμάτη ισπανικές σημαίες. Είναι πολύ ανησυχητικό.

Τώρα, μεταξύ μας, δεν πιστεύω ότι αυτές οι σημαίες αντανακλούν ακριβώς μια ενίσχυση του κλασικού ισπανικού εθνικισμού. θέλω να πω, αυτός ο «ισπανισμός» δεν έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο ή στόχευση, βασίζεται μόνο στην απαίτηση «σκληρής αντιμετώπισης» των αυτονομιστών από την κυβέρνηση (αντί για συνεργασία ή «διάλογο») και στα συναισθήματα που γεννά η «κόκκινη» (η ισπανική εθνική ομάδα ποδοσφαίρου, της οποίας οι επιτυχίες τα τελευταία χρόνια οφείλονται παραδόξως στη…

Μπάρτσα του Γουαρδιόλα!)

θέλω να πω ότι σήμερα η ισπανική σημαία κωδικοποιεί δυσκολίες πολύ σύγχρονες: τον φόβο της ζωής σε κρίση και την αντιδραστική επιθυμία για τάξη και σταθερότητα. Αυτό είναι το ουσιαστικό περιεχόμενο του ισπανισμού σήμερα. Δεν υπάρχουν πουθενά τα θρησκευτικά, πολεμικά ή ηρωικά στοιχεία του κλασικού ισπανικού εθνικισμού. **Ο φόβος και η απαίτηση για τάξη και ασφάλεια είναι αυτό που εκφράζεται μέσα από όλες αυτές τις σημαίες, όχι η νοσταλγία μιας αυτοκρατορικής Ισπανίας ή κάτι παρόμοιο.** Έτσι νομίζω.

Reality Check

Αυτές τις μέρες τίποτα δεν είναι όπως φαίνεται. Γι' αυτό η κατάσταση είναι τόσο περίεργη. Δεν υπάρχει ακριβώς καταλανικός εθνικισμός, αλλά μάλλον η απόρριψη του ισπανικού πολιτικού συστήματος. Δεν υπάρχει ακριβώς ισπανικός εθνικισμός, αλλά μάλλον η φοβισμένη επιθυμία για τάξη και κανονικότητα μέσα στην παγκοσμιοποίηση. Δεν υπάρχει ο Φράνκο ενάντια στη δημοκρατία, ούτε καλές ολιγαρχίες, ούτε καμία Ευρώπη (ενδεχομένως) που θα μας σώσει, κτλ. Οι εικόνες της πραγματικότητας έχουν αποσυνδεθεί από την ίδια την πραγματικότητα και παντού υπάρχουν οφθαλμαπάτες, ομοιώματα.

Ωστόσο, μετά την 1η Οκτωβρίου έγινε ένα πολύ σκληρό «reality check» ορισμένων ψευδαισθήσεων του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας:

- Από τη μια, έχουν αποκαλυφθεί η ποικιλομορφία και ο διχασμός («βαθύς» ή «περιστασιακός»;) της καταλανικής κοινωνίας μέσα από διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις. Δεν υπάρχει «ένας» λαός, αλλά τουλάχιστον δύο. Αυτή η πόλωση τροφοδοτεί την κατασταλτική στρατηγική του Λαϊκού Κόμματος.
- Από την άλλη, αποκαλύφθηκε ότι δεν θα υπάρξει «ανεξαρτησία χωρίς κόστος». Οι εταιρείες και οι τράπεζες μετέφεραν την έδρα τους (ώστε να μην φύγουν από την ΕΕ)

και απειλούν να εγκαταλείψουν οριστικά την Καταλονία. Ξαφνικά εμφανίζεται η «πραγματική εξουσία» και αφήνει να πλανάται στον αέρα μια σημαντική ερώτηση: θα δεχόσασταν να είστε φτωχότεροι προκειμένου να ζήσετε σε μια ανεξάρτητη Καταλονία; Πόσο μακριά πηγαίνει η δέσμευσή σας και η επιθυμία σας;
- Τέλος, αποκαλύφθηκε ότι οι πολιτικοί —οι οποίοι υποτίθεται ότι «κρατούσαν τα κλειδιά» των αλλαγών— κάνουν τους δικούς τους υπολογισμούς (δεν εκπληρώνουν απλά την λαϊκή εντολή) και αυτοσχεδιάζουν με μεγάλη αφέλεια (και ανευθυνότητα;), αναμένοντας μια εξωτερική παρέμβαση από την Ευρώπη για τη σωτηρία.

Σε κάθε περίπτωση, αποκαλύπτεται η αδυναμία και η ανεπάρκεια (όπως συνέβη και με την περίπτωση του Podemos) της ιδέας της κοινωνικής αλλαγής μέσω της «εφόδου στους ουρανούς»· της ιδέας της ριζοσπαστικής κοινωνικής αλλαγής από τα πάνω, ακόμα κι αν στηρίζεται στην κινητοποίηση των από κάτω· της ιδέας της επικής και στιγμιαίας αλλαγής, της απόλυτης επικράτησης πάνω στον εχθρό· της ιδέας ότι αρκεί να διακηρύξουμε την αλλαγή για να πραγματοποιηθεί.

Αδιέξοδο

Και τώρα τι γίνεται; Κανείς δεν μπορεί να πει, κι εγώ ακόμα λιγότερο. Οι πιο αισιόδοξοι φίλοι μου εξακολουθούν να πιστεύουν ότι μπορούν να «υπερχειλίσουν» το κίνημα ανεξαρτητοποίησης: να ριζοσπαστικοποιήσουν το «δικαίωμα στην απόφαση για την ανεξαρτησία» για να φτάσουν στο «δικαίωμα στην απόφαση για όλα» (πλησιάζοντας έτσι σε μια ιδέα δημοκρατίας σαν εκείνη του 15M: καθημερινή δημοκρατία, δημοκρατία της πράξης, πραγματική δημοκρατία)· ή να ριζοσπαστικοποιήσουν τη διαδικασία δειλής συνταγματικής μεταρρύθμισης που φαίνεται να ανοίγει για να εκκινήσουν μια πραγματική «συντακτική διαδικασία» από τα κάτω, όπου θα επαναπροσδιοριστούν οι κανόνες της κοινής ζωής (συμπεριλαμβανομένης της ένωσης ή απόσχισης της Καταλονίας). **Να εγκαταλείψουν μαζί «αυτή» την**

Ισπανία, και όχι γενικά να εγκαταλείψουν την Ισπανία.

Οι πιο απαισιόδοξοι φίλοι μου στέκονται στο περιθώριο αυτής της διαδικασίας, προτιμούν να μην κάνουν θόρυβο, να μην γίνουν αντικείμενο εργαλειοποίησης από λογικές που τους είναι ξένες, λογικές αντίπαλων στρατοπέδων και αφηρημένες διαδικασίες χωρίς σαφή σύνδεση με την υλικότητα της καθημερινής ζωής. Θα δούμε.

Σε κάθε περίπτωση, το κίνημα για την ανεξαρτησία μου φαίνεται αδιέξοδο. Η δυσφορία μας και η επιθυμία μας για αλλαγή απαιτούν νέους χάρτες και εργαλεία, αλλά συνεχίζουμε να χρησιμοποιούμε τα παλιά. Δεχόμαστε μια επίθεση στο οικονομικό πεδίο και απαντούμε στο πολιτικό πεδίο (να πάρουμε την εξουσία, να ιδρύσουμε ένα νέο κράτος), αλλά η πολιτική πλέον δεν έχει την εξουσία.

Όσοι ερχόμαστε από κίνημα των πλατειών, οι υποστηρικτές του Podemos, οι όψιμοι καταλανιστές… όλοι μας πρέπει να σκεφτούμε βαθιά το τι είναι ο νεοφιλελευθερισμός μέσα στον οποίο εκτυλίσσονται οι ζωές μας. Αυτή η εξουσία που δεν κατεβαίνει στις εκλογές αλλά τις κερδίζει όλες, που ελέγχει τους θεσμούς χωρίς να έχει εκλεγεί από κανέναν. Αυτή η εξουσία δεν είναι ακριβώς ένα «πολιτικό καθεστώς», αλλά ένα κοινωνικό σύστημα που διαπερνά ολόκληρη τη ζωή (ένας «κόσμος» λένε κάποιοι). Μια εξουσία που δεν είναι εξωτερική, αλλά την αναπαράγουμε με αμέτρητες χειρονομίες και καθημερινές αποφάσεις (ποια υπηρεσία χρησιμοποιούμε για το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μας, σε ποιο σχολείο πάμε τα παιδιά μας, σε ποια τράπεζα βάζουμε τις οικονομίες μας, κτλ.). Μια ανώνυμη και σιωπηλή δύναμη που δεν μπορούμε να «διακρίνουμε» στην απλουστευμένη εκδοχή της πραγματικότητας που κάθε μέρα μας παρέχουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με τη χολιγουντιανή δίψα τους για χαρακτήρες, δράμα και δράση (πλέον και οι ειδήσεις έχουν μουσική υπόκρουση).

Πώς αμφισβητείται αυτή η εξουσία, πώς διακόπτεται, πώς διαταράσσεται; Πρέπει να επαναδιατυπώσουμε προσεκτικά την κοινωνική αλλαγή: ως μια αργή και μακροπρόθεσμη αλλαγή, όχι στιγμιαία και επική· ως μια αλλαγή που έχει προεικονιστεί στις

καθημερινές πρακτικές, και όχι ως μια «στιγμή εφόδου»· ως μια αλλαγή που δεν διακηρύσσεται, αλλά οικοδομείται· και όπου οι άλλοι –εκείνοι που δεν είναι σαν εμάς– δεν εξαφανίζονται, αλλά μαθαίνουμε να ζούμε μαζί τους με όρους ισότητας.

Εντάξει, θα σταματήσω εδώ. Πώς σου φαίνεται όλο αυτό το χάος; Θα ήθελα να ακούσω τη γνώμη σου. Ας συνεχίσουμε να σκεφτόμαστε μαζί.

Χαιρετισμούς,
Α.

_____

** Ο Amador Fernández-Savater είναι εκδότης και συγγραφέας. Συμμετέχει ενεργά εδώ και δεκαετίες σε κινήματα βάσης στην Ισπανία (κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης, φοιτητικό, αντιπολεμικό, στεγαστικό, κίνημα των πλατειών). Ζει στη Μαδρίτη.*

Σημείωση:
[1] Στην Ισπανία η νομοθεσία δεν προβλέπει την παραγραφή του στεγαστικού δανείου με την κατάσχεση του ακινήτου. Ο οφειλέτης που δεν μπορεί να εξυπηρετήσει το δάνειο χάνει το σπίτι του και συνεχίζει να οφείλει το ίδιο ποσό. Αυτός ο νόμος είχε τραγικές κοινωνικές συνέπειες μετά την κρίση του 2008, και συνέβαλλε στην άνοδο της Πλατφόρμας Ζημιωμένων από τα Στεγαστικά Δάνεια (PAH) ως δίκτυο αυτοοργάνωσης, αλληλοβοήθειας και αυτοάμυνας των οφειλετών.

Μια Διαφορετική Οπτική για

την Κατανόηση της Καταλανικής Διαμάχης

Θοδωρής Καρυώτης

Τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, η τοπική κυβέρνηση της Καταλονίας μόλις έχει διακηρύξει την ανεξαρτησία της, ή όπως λένε οι ίδιοι οι καταλανιστές, την «ρεπούμπλικα». Από την πλευρά της η κεντρική κυβέρνηση της Μαδρίτης έχει ενεργοποιήσει το άρθρο 155 του Συντάγματος, καταλύοντας την αυτοκυβέρνηση της περιοχής, καθαιρώντας όλους τους τοπικούς άρχοντες και αναλαμβάνοντας κεντρική διαχείριση όλων των θεσμών μέχρι τις εκλογές που προκηρύχτηκαν για τις 21 Δεκεμβρίου.

Η κατάσταση δείχνει να οδηγείται στην κλιμάκωση: από τη μία, η κεντρική κυβέρνηση έχει αρχίσει ήδη να αναπτύσσει τα σώματα ασφαλείας και να χρησιμοποιεί το ποινικό σύστημα για να επιβάλει το άρθρο 155 – στους 1000 τραυματίες της 1ης Οκτωβρίου έχουν προστεθεί ήδη μια πενηντάδα δικογραφίες με εκατοντάδες κατηγορούμενους, και δύο πολίτες προφυλακισμένοι με την κατηγορία της «ενθάρρυνσης της κινητοποίησης»· από την άλλη, η καταλανική κυβέρνηση φαίνεται αποφασισμένη να προχωρήσει στην «ίδρυση» του ανεξάρτητου κράτους, παρόλο που τυπικά δεν έχει πια καμία εξουσία και το μόνο μέσο που έχει στην διάθεση της είναι η λαϊκή κινητοποίηση.

> *Ελευθεριακοί και αριστεροί ριζοσπάστες παρακολουθούν με αμηχανία τη διαμάχη. Τι έχει συμβεί, αναρωτιέται για παράδειγμα ο αναρχικός Τομάς Ιμπάνιεθ, ώστε κάποια από τα μαχητικότερα τμήματα της κοινωνίας να έχουν περάσει από τον αγώνα ενάντια στην καταλανική άρχουσα τάξη σε συμμαχία μαζί της;*

Προφανώς ο καταλανικός εθνικισμός υποκινείται από την θέληση

των πολιτικών και οικονομικών ελίτ για μεγαλύτερο μερίδιο εξουσίας. Εξίσου προφανές είναι ότι οποιαδήποτε έκκληση για εθνική ενότητα απέναντι στον «εχθρό» έχει ως αποτέλεσμα την εμπλοκή των υποτελών τάξεων στα παιχνίδια εξουσίας των ισχυρών και στην απομάκρυνση από την προοπτική μιας διεθνιστικής χειραφέτησης.

Οπωσδήποτε η λαϊκή κινητοποίηση γύρω από μια εθνική ταυτότητα δεν μπορεί να έχει πραγματικά χειραφετητικά αποτελέσματα, αφού γεννάει ένα "μέσα" και ένα έξω, ένα "εμείς" και ένα "οι άλλοι". Όχι μόνο διαιρεί τις υποτελείς τάξεις με τεχνητές διαχωριστικές γραμμές, αλλά και δεν αφήνει περιθώριο για αμφισημία, αντιπαράθεση ή σύγκρουση μέσα στο «εθνικό μπλοκ»· νομιμοποιεί έτσι και διευκολύνει την εκμετάλλευση των υποτελών τάξεων από τις εθνικές ελίτ.

Όσο προφανείς είναι οι παραπάνω αναλύσεις, άλλο τόσο ανεπαρκείς είναι για την κατανόηση της πραγματικής δυναμικής και προοπτικής του κινήματος ανεξαρτησίας της Καταλονίας, αφού δεν έχουν σαν αφετηρία μια ανάγνωση των πραγματικών διλλημάτων και συνθηκών που αντιμετωπίζουν, τόσο συγχρονικά όσο και διαχρονικά, τα κοινωνικά κινήματα στην Καταλονία. Θα κάνω εδώ μια απόπειρα να προσφέρω 5 «αιρετικές» ιδέες για μια διαφορετική κατανόηση της διαμάχης:

1. Ο καταλανισμός δεν κατευθύνεται από την αστική τάξη

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κίνημα απόσχισης της Καταλονίας ηγεμονεύεται από επαγγελματίες πολιτικούς, κυνικούς και αδίστακτους, οι οποίοι χρησιμοποιούν την διαμάχη με την Μαδρίτη και τα εθνικό αίσθημα για να στρέψουν την προσοχή μακριά από τις δικές τους ευθύνες για τις πολιτικές αποκλεισμού και υφαρπαγής που εφαρμόζουν.

Ωστόσο, το επιχείρημα ότι το σχέδιο απόσχισης της Καταλονίας είναι απόρροια της δίψας των Καταλανών αστών για περισσότερη

εξουσία δεν επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα: τις τελευταίες δύο εβδομάδες, 1.700 καταλανικές επιχειρήσεις έχουν μεταφέρει την έδρα τους σε άλλες περιοχές. Σύσσωμοι οι εκπρόσωποι των βιομηχανικών, τραπεζικών, χρηματοπιστωτικών ενώσεων έχουν καταδικάσει το σχέδιο ανεξαρτητοποίησης. Η εφημερίδα «La Vanguardia», φωνή των Καταλανών αστών εδώ και έναν αιώνα, τοποθετείται ανοιχτά κατά της διαδικασίας.

Οι Καταλανοί βιομήχανοι και τραπεζίτες καμία ανάγκη δεν έχουν να «ταράξουν τα νερά» των επικερδών τους δραστηριοτήτων· αισθάνονται την απειλή της απώλειας της κοινής αγοράς της ΕΕ –αφού δεν νοείται η αναγνώριση μιας ανεξάρτητης Καταλονίας στο πλαίσιο της υπάρχουσας ΕΕ– αλλά και ενός πιθανού μποϊκοτάζ άλλων ισπανικών περιοχών στα καταλανικά προϊόντα, μια συχνή τακτική πίεσης των Ισπανών εθνικιστών.

Ενώ δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο καταλανικός εθνικισμός έχει καλλιεργηθεί τις τελευταίες δεκαετίες από τα μέσα ενημέρωσης και συγκεκριμένες κυβερνητικές πολιτικές, δεν κρύβεται το καταλανικό μεγάλο κεφάλαιο πίσω από αυτές τις προσπάθειες. Ο καταλανισμός αποτελεί μάλλον πολυσυλλεκτικό κίνημα στο οποίο συγκλίνουν τρία –τουλάχιστον– εθνικιστικά ρεύματα:

- Ένας ιστορικός, πολιτιστικός, συντηρητικός εθνικισμός που θρηνεί τους αιώνες καταπίεσης της καταλανικής κουλτούρας από τους Ισπανούς, θυμάται με οργή τις απόπειρες του Φράνκο να εξαφανίσει την καταλανική γλώσσα και να εξισπανίσει τον πληθυσμό, και εξυμνεί την καταλανική κουλτούρα, λογοτεχνία και παράδοση.
- Ένας φιλελεύθερος, μικροαστικός, φιλοευρωπαϊκός εθνικισμός, που ασφυκτιά μέσα στο ισπανικό βασίλειο και αγανακτεί με την διεφθαρμένη, θρησκόληπτη και σκοταδιστική μεταφρανκική δεξιά που κυβερνά στη Μαδρίτη. Η καταλανική μεσαία τάξη κοιτάει προς την Ευρώπη και θεωρεί το ισπανικό κράτος ανάχωμα στις επιδιώξεις και προσδοκίες της.
- Ένας ρομαντικός, λαϊκός, συλλογικός εθνικισμός, που προσπαθεί να διασώσει τις παραδόσεις αγώνα, αυτάρκειας

και αυτοδιάθεσης της καταλανικής υπαίθρου και των λαϊκών στρωμάτων.

2. Ο καταλανισμός περιλαμβάνει τμήματα με αντικαπιταλιστικές πρακτικές και αιτήματα

Αυτό το τελευταίο ρεύμα αξίζει να το εξετάσουμε πιο διεξοδικά, ιδιαίτερα μέσα από την πολιτική του έκφραση, την CUP (Υποψηφιότητα Λαϊκής Ενότητας), ένα ακροαριστερό κόμμα που αποτελεί «ρυθμιστή» της αποσχιστικής διαδικασίας, αφού οι 10 ψήφοι του στο τοπικό κοινοβούλιο είναι αυτές που μέχρι σήμερα έχουν δώσει την πλειοψηφία στο κυβερνητικό μπλοκ.

Η CUP ξεκίνησε στην καταλανική ύπαιθρο ως δημοτιστικό σχήμα, συμμαχία κοινωνικών κινημάτων, αντιφασιστών, φεμινιστών, καταληψιών με σαφή «καταλανιστικό» χαρακτήρα. Στις δημοτικές εκλογές του 2003, του 2007 και του 2011, εδραίωσε την παρουσία της στους –μικρούς κυρίως– καταλανικούς δήμους, με ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα που περιλάμβανε συνελευσιακές πρακτικές και τακτική εναλλαγή των μελών στις θέσεις εξουσίας. Πολιτικός ορίζοντας της οργάνωσης είναι η συνομοσπονδία δήμων με την εξουσία να πηγάζει από τη βάση μέσω ανακλητών εκπροσώπων, σε ένα αντιφατικό μείγμα με την κρατικοποίηση και τον κεντρικό σχεδιασμό της οικονομίας.

Το 2012 το κόμμα έκανε διστακτικά το βήμα προς τις τοπικές βουλευτικές εκλογές, κερδίζοντας 3 από τις 135 έδρες· χρησιμοποίησε την επιρροή αυτή όχι με την «σοβαρότητα» ενός κόμματος που αποβλέπει στην εξουσία, αλλά «εμπρηστικά», παίρνοντας πρωταγωνιστικό ρόλο σε θεαματικές αντιπαραθέσεις με τη κυβέρνηση μέσα και έξω από το κοινοβούλιο.

Ο ρόλος αυτός του εμπρηστή γέννησε μεγάλες αντιφάσεις στην CUP όταν η κοινοβουλευτική της επιρροή αυξήθηκε το 2015 και κλήθηκε να αποφασίσει αν θα δώσει στήριξη στο συνασπισμό της δεξιάς και της κεντροαριστεράς του καταλανισμού, τη συμμαχία

«Μαζί για το Ναι» (Junts pel Si) με σκοπό τη διεξαγωγή δεσμευτικού δημοψηφίσματος για την ανεξαρτητοποίηση της Καταλονίας. Η εσωτερική διαβούλευση ήταν μακρά, επίπονη και διχαστική για το κόμμα. Η πρώτη γενική συνέλευση έληξε με ισοπαλία 1.515 ψήφων υπέρ της στήριξης και 1.515 κατά. Το αδιέξοδο ξεπεράστηκε μετά από μια συμβολική «νίκη» της CUP, που, με αντάλλαγμα τη στήριξη στον κυβερνητικό συνασπισμό, εξανάγκασε την καταλανική δεξιά να αντικαταστήσει τον παραδοσιακό χαρισματικό ηγέτη της Αρτούρ Μας με τον υποτιθέμενα «μετριοπαθή» Κάρλας Πουτζντεμόν.

Φυσικά η κατακραυγή για αυτή τη μεταστροφή του κόμματος ήταν μαζική. Φωτογραφίες των στελεχών της CUP εναγκαλισμένων με μισητές φιγούρες του καταλανικού πολιτικού κατεστημένου έκαναν τον γύρο των κινηματικών και θεσμικών μέσων ενημέρωσης. Πριν αποδώσουμε την «κωλοτούμπα» σε εθνικιστικές αυταπάτες ή στην εξουσία που διαφθείρει ακόμα και τους πιο ειλικρινείς ριζοσπάστες, ας δούμε με ποιο τρόπο νοηματοδοτούν οι ίδιοι την τακτική τους. Σε συνέντευξη της στη «Βαβυλωνία» (Τεύχος 17, Ιανουάριος 2015) η νυν κοινοβουλευτική εκπρόσωπος της CUP Άνα Γκαμπριέλ διασαφηνίζει: «θεωρούμε την ιδιότητα αυτή [του καταλανού/ής] σαν μια συλλογική ταυτότητα αντίστασης. Συνδέεται στενά με τον αγώνα που έδωσε ο καταλανικός λαός, συγκεκριμένα η εργατική τάξη και οι αγρότες – που αποτελούν και την πλειοψηφία της χώρας. Είμαστε λοιπόν υπέρ της ανεξαρτησίας γιατί για εμάς είναι ένα εργαλείο για να ανατρέψουμε την υπάρχουσα κοινωνική κατάσταση. Είναι ένας ακόμα τρόπος για να μπορούμε να αποφασίζουμε για όλους τους τομείς της κοινωνίας καθώς και για τη μορφή οργάνωσής της, χωρίς να περιοριζόμαστε μόνο στα οικονομικά.»

Στο πλαίσιο της ρεαλπολιτίκ, η CUP προφανώς δεν υποστηρίζει ότι η καταλανική ανεξαρτησία από μόνη της θα φέρει την αναδιανομή, την δικαιοσύνη, την λαϊκή αυτοδιάθεση, το τέλος της εκμετάλλευσης. Υποστηρίζει όμως ότι, απελευθερωμένοι από τα ολοκληρωτικά κατάλοιπα του ισπανικού κράτους, και έχοντας κερδίσει την αυτοδιάθεση μέσα από έναν μαζικό λαϊκό αγώνα

ενάντια στις επιθυμίες της καταλανικής αστικής τάξης, όσοι και όσες πρεσβεύουν τις παραπάνω ιδέες θα βρεθούν σε έναν ευνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων σε μια ανεξάρτητη Καταλονία.

Η CUP δεν είναι το μόνο τμήμα του καταλανισμού που έχει αντικαπιταλιστικό προσανατολισμό. Πολλά κινήματα με ελευθεριακή προέλευση αυτοπροσδιορίζονται ως «αυτονομιστές αλλά αντικρατιστές» και επιχειρούν να δώσουν ένα διαφορετικό νόημα στην ιδέα της ανεξαρτησίας. Αυτές τις ιδέες προωθούν, αγωνιστές και κινήματα που προέρχονται από το 15M (το κίνημα των πλατειών) ή άλλα που εντάσσονται στον Καταλανικό Ολοκληρωμένο Συνεταιρισμό (CIC), ένα εκτεταμένο δίκτυο συλλογικοτήτων που πειραματίζονται με μια μετακαπιταλιστική οικονομία –αν και ο CIC, όντας ένα πολυσυλλεκτικό δίκτυο, δεν έχει κάποια κεντρική «γραμμή» υπέρ ή κατά της ανεξαρτησίας.

Πιθανώς μοιάζει με αφελή βολονταρισμό η ευχή της Γκαμπριέλ από την ίδια συνέντευξη: «Μακάρι να δημιουργήσουμε καινούργιες μορφές που να ξεφεύγουν από το κλασσικό μοντέλο του κράτους όπως το γνωρίζουμε, δηλαδή καταπιεστικό και συγκεντρωτικό. Μακάρι λοιπόν στον αγώνα για να δημιουργήσουμε ένα κράτος να δημιουργήσουμε κάτι που δεν μοιάζει καθόλου με κράτος.» Ανεξάρτητα από το αν θεωρούμε την τακτική τους εύστοχη ή άστοχη, η CUP και κάποιες οργανώσεις που προέρχονται από την ελευθεριακή παράδοση βλέπουν την ανεξαρτησία ως μια διαδικασία που θα ανοίξει νέα πεδία αγώνα. Θα ήταν λάθος από την άνεση του πληκτρολογίου μας να θεωρήσουμε αυτή την προσπάθεια εκ των προτέρων καταδικασμένη στην αποτυχία.

3. Ο καταλανισμός μάχεται ενάντια στο βαθύ κράτος της ισπανικής μεταπολίτευσης

Δεν είναι τυχαίο ότι ο καταλανισμός αποκτά τέτοια δυναμική σήμερα, μετά από 6 χρόνια παραμονής του Λαϊκού Κόμματος (Partido Popular) στην κεντρική κυβέρνηση. Η πολιτική στην Ισπανία υπήρξε πάντα μια διελκυστίνδα ανάμεσα στη Μαδρίτη και

τις περιοχές που θεωρεί “υποτελείς”, με την απειλή της βίας πάντα να υποβόσκει. Η σαρανταετής δικτατορία του Φράνκο, η οποία επέβαλε αιμοσταγείς πολιτικές εκκαθάρισης και ομογενοποίησης, δεν έληξε με κάποια μαζική λαϊκή κινητοποίηση, αλλά με το θάνατο του ίδιου του δικτάτορα το 1975. Η «μεταπολίτευση» (transición) σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από το ίδιο το καθεστώς, με σκοπό να συνδυαστούν τα πλεονεκτήματα της μετάβασης στη δημοκρατία –ιδιαίτερα η πρόσβαση στο ΝΑΤΟ και στην εν τη γενέσει Ευρωπαϊκή Ένωση– με τη συνέχεια της πολιτικής και οικονομικής κυριαρχίας των ίδιων ελίτ και την ατιμωρησία των εγκλημάτων της δικτατορίας. Χαρακτηριστικά, ο Μανουέλ Φράγα, υπουργός του Φράνκο, πρωτοστάτησε στη διαμόρφωση του Συντάγματος του 1978 και αμέσως μετά ίδρυσε το Λαϊκό Κόμμα, το οποίο εναλλάσσεται από τότε στην εξουσία με το κεντροαριστερό PSOE – παρέμεινε, μάλιστα, επίτιμος πρόεδρος του κόμματος μέχρι τον θάνατό του το 2012.

Ο αντικαταλανισμός και ο αντιβασκισμός βρίσκονται στην καρδιά του πολιτικού συστήματος, σε μια χώρα όπου οι οικονομικές, γραφειοκρατικές, μιντιακές και πολιτικές ελίτ είναι «κληρονομικές» και σχεδόν απαράλλακτες από την εποχή του Φράνκο, και ο θεσμός της μοναρχίας αποτελεί «εγγυητή» της διαιώνισης τους στην εξουσία. Η απειλή του κατακερματισμού της χώρας είναι αυτό που δίνει δύναμη και λόγο ύπαρξης στην ισπανική δεξιά, με τον ίδιο τρόπο που παλιότερα δικαιολόγησε 40 χρόνια δικτατορίας. Δεν είναι υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι αν οι Καταλανοί και οι Βάσκοι αυτονομιστές δεν υπήρχαν, ο Ραχόι θα έπρεπε να τους εφεύρει.

Πράγματι, η άνοδος των περιφερειακών εθνικισμών είναι φιλί ζωής για το αποδυναμωμένο Λαϊκό Κόμμα το οποίο, εμπλεκόμενο σε σκάνδαλα διαφθοράς που φτάνουν μέχρι τα ανώτατα κλιμάκια και με μεγάλη φθορά από την μακροχρόνια εφαρμογή πολιτικών λιτότητας, έχει αποξενώσει την εκλογική του βάση και κυβερνά τον τελευταίο χρόνο χωρίς επαρκή πλειοψηφία στο κοινοβούλιο για να μπορεί να νομοθετεί. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι, ενώ ο Ραχόι σκίζει τα ρούχα του σχετικά με τον καταλανικό

αυτονομισμό, ο ίδιος συστηματικά τον υποδαυλίζει, για παράδειγμα όταν καταφεύγει στα ανώτατα δικαστήρια για να ακυρώσει αρμοδιότητες της καταλανικής κυβέρνησης που προβλέπονται στο "εστατούτ", το "καταστατικό" της καταλανικής αυτοκυβέρνησης ή όταν διατάζει την μαζική καταστολή του γενικού πληθυσμού κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος.

Ο Ραχόι ενδιαφέρεται να συσπειρώσει την αντιδραστική και εθνικιστική βάση του Λαϊκού Κόμματος, και στο βωμό αυτής της πολιτικής επιβίωξης, μια στρατιωτική εισβολή σε ένα κομμάτι της ίδιας του της χώρας που αφήνει πίσω 1000 τραυματίες δεν είναι υψηλό τίμημα. Καλώς ή κακώς, αυτή είναι η Ισπανία από την οποία οι Καταλανοί θέλουν να αποσχιστούν. Ο τρόπος διακυβέρνησης του Ραχόι –που δεν διαφέρει από αυτόν των προκατόχων του στην ισπανική δεξιά, από τον Φράνκο και μετά– είναι ένας από τους σημαντικούς λόγους ανόδου και νομιμοποίησης του κινήματος καταλανικής ανεξαρτησίας τα τελευταία χρόνια.

4. Η ισπανική (ευρύτερη) αριστερά δεν έχει κάτι ουσιαστικό να αντιπροτείνει

Φυσικά όλο το πολιτικό φάσμα της ευρύτερης αριστεράς στην Ισπανία, από τους αναρχοσυνδικαλιστές μέχρι τον συνασπισμό «Ενωμένοι Μπορούμε» (Unidos Podemos) του Ποδέμος με την Ενωμένη Αριστερά αναγνωρίζουν την αντιαυταρχική και αντικαθεστωτική διάσταση του καταλανισμού, ανταπαντούν όμως με αφηρημένα κλισέ περί ενότητας ενάντια στο «καθεστώς του '78» το οποίο θα πρέπει να ανατραπεί από τον ίδιο το λαό. Ιδίως τα κόμματα της αριστεράς επαναλαμβάνουν την έκκληση για τη δημιουργία μιας ομοσπονδιακής, κοσμικής, πολυεθνικής ρεπούμπλικας, δηλαδή δημοκρατίας· ο όρος ρεπούμπλικα στην Ισπανία παραπέμπει στην κατάργηση της μοναρχίας και έχει αναφορές στην «Δεύτερη Ισπανική Δημοκρατία» (Segunda Republica Española), τις κυβερνήσεις της περιόδου του 1931-39, τις οποίες ανέτρεψε τελικά το πραξικόπημα του Φράνκο.

Για να τεθεί, βεβαίως, ζήτημα αναθεώρησης του συντάγματος και πολιτειακής αλλαγής στην Ισπανία πρέπει να εξασφαλιστεί πλειοψηφία 3/5 και στη βουλή και στη γερουσία· όνειρο θερινής νυκτός για μια αριστερά που εκλογικά κινείται γύρω από το 20% και φλερτάρει με το PSOE, τον άλλο πυλώνα του «καθεστώτος του ‘78» για να μπορέσει μελλοντικά να κατακτήσει έστω ένα μικρό κομμάτι εξουσίας. Οι αφηρημένες και γενικόλογες αναφορές στην πολυεθνική ομοσπονδία, συνεπώς, ισοδυναμούν με το «ψηφίστε μας, και ας περιμένουμε να ωριμάσουν οι συνθήκες».

5. Ο καταλανισμός δεν είναι επαναστατικός, ωστόσο αποτελεί ένα προοδευτικό μαζικό κίνημα

Αυτό που είναι πλέον προφανές, και που όλες οι αναλύσεις της αριστεράς και τις αναρχίας, από τις πιο επαναστατικές μέχρι τις πιο μεταρρυθμιστικές, αρνούνται να παραδεχτούν, είναι ότι το κίνημα για την καταλανική ανεξαρτησία είναι η μεγαλύτερη απειλή και πρόκληση που έχει ποτέ αντιμετωπίσει το καθεστώς του ’78. Είναι ένα μαζικό κίνημα ανοιχτά αντιμοναρχικό, αντιαυταρχικό, με κεντρικό αίτημα τον εκδημοκρατισμό και την αυτοδιάθεση και με τακτικές λαϊκής αυτοοργάνωσης και πολιτικής ανυπακοής. Σαφώς, δεν έχει τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά που πολλοί θα επιθυμούσαμε και τα οικονομικά του αιτήματα κινούνται μάλλον στο πεδίο του φιλελευθερισμού, ωστόσο θα αποτελούσε πνευματική οκνηρία απλά να του κολλήσουμε την ταμπέλα του εθνικισμού και να θεωρήσουμε ότι ξεμπερδέψαμε μαζί του.

Είναι φυσιολογικό τόσο κούνημα σημαίας εκατέρωθεν να δημιουργεί αποστροφή σε όσους και όσες εμφορούνται από ελευθεριακές ιδέες. Ωστόσο, ιστορικά οι επαναστάτες ποτέ δεν περίμεναν να γεννηθεί εκ του μη όντος το συνειδητοποιημένο μαζικό κίνημα για να συμμετέχουν εκ των υστέρων· αντίθετα συμμετείχαν ενεργά στα μαζικά προοδευτικά κινήματα της εποχής τους με σκοπό να τα ριζοσπαστικοποιήσουν. Η παρακμή της

ευρύτερης αριστεράς στον 21ο αιώνα επιτρέπει στους «επαναστάτες» της εποχής μας να απορρίπτουν τα μαζικά προοδευτικά κινήματα ως διαταξικά, μικροαστικά, ρεφορμιστικά κτλ. και να επιτρέπουν στον εαυτό τους να μένουν μακριά από αυτά· φαινόμενο που παρατηρήθηκε ήδη το 2011 σε σχέση με το κίνημα των πλατειών, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ισπανία.

Πέραν αυτού, τα καταλανικά κινήματα που δρουν μέσα σε ένα τόσο πολωμένο πολιτικό σκηνικό δεν έχουν μόνο την ευθύνη της πράξης, αλλά και την ευθύνη της μη πράξης. Όταν το κράτος καταστέλλει βίαια πολίτες που χρησιμοποιούν τακτικές αυτοοργάνωσης και πολιτικής ανυπακοής με αίτημα την αυτοδιάθεση, όποιος ισχυρίζεται ότι τηρεί «ίσες αποστάσεις» δεν κάνει τίποτε άλλο από το να κρύβεται πίσω από το δάχτυλο του.

Και τώρα τι;

Δεν χρειάζεται να έχει κανείς ιδιαίτερες ενορατικές ικανότητες για να προβλέψει ότι αυτή η απόπειρα δημιουργίας μιας ανεξάρτητης Καταλονίας θα πέσει στο κενό. Με την εφαρμογή του άρθρου 155, οι πολιτικοί ηγέτες της τοπικής κυβέρνησης δεν έχουν καμία τυπική εξουσία, και όλες οι δυνάμεις καταστολής (συμπεριλαμβανόμενης της καταλανικής αστυνομίας, των Μόσος ντ΄Εσκουάντρα) βρίσκονται πλέον στην υπηρεσία της κεντρικής κυβέρνησης. Λαϊκή αντίδραση σίγουρα θα υπάρξει, όπως και βίαιη καταστολή, συλλήψεις, καταδίκες. Σε κάθε περίπτωση, το σχέδιο ανεξαρτησίας δεν τελειώνει εδώ, αφού στις επόμενες εκλογές τα κόμματα του καταλανισμού είναι πιθανόν να διατηρήσουν ή να ενισχύσουν την επιρροή τους, και να εκκινήσουν έτσι εκ νέου την διαδικασία.

Ο καταλανισμός δεν έχει πείσει ότι έχει μια ισχυρή πλειοψηφία και δυναμική μέσα στην καταλανική κοινωνία. Η κοινοβουλευτική του πλειοψηφία είναι οριακή, και στο δημοψήφισμα της 1 Οκτώβρη ψήφισε μόλις 43% των ψηφοφόρων –ένας αριθμός που θα έφτανε στο 46% αν δεν υπήρχε η βίαιη καταστολή. Ωστόσο το ζήτημα δεν

είναι τόσο ποσοτικό όσο ποιοτικό. Ενώ ο καταλανισμός ηγεμονεύεται από οικονομικά συντηρητικές δυνάμεις, περιλαμβάνει τμήματα με πολύ προωθημένα αιτήματα και πρακτικές.

Τα ζητήματα που ανοίγει στο ισπανικό πολιτικό σκηνικό –της **πολιτειακής αλλαγής**, της **αυτοδιάθεσης**, του **εκδημοκρατισμού**– έρχονται να ταρακουνήσουν τα λιμνάζοντα νερά της μεταφρανκικής Ισπανίας. Βεβαίως, όπως κάθε μαζικό κίνημα, ο καταλανισμός περιλαμβάνει μεγάλες και άλυτες αντιφάσεις. Ωστόσο, θα ήταν λάθος να τον κατατάξουμε απλά στην κατηγορία των «εθνικισμών» και να του εφαρμόσουμε μια γενική ανάλυση περί ταξικής και εθνικής ενότητας· αντίθετα, οφείλουμε να τον μελετήσουμε σε όλη την πολυπλοκότητα του, να αναγνωρίσουμε τους περιορισμούς του αλλά και να διερευνήσουμε τα πεδία αγώνα που ανοίγει και τις χειραφετητικές δυνατότητες που προσφέρει.

Συνέντευξη Οουβίνια: Δεν είναι οι πολιτικές οργανώσεις αυτές που θα κάνουν την επανάσταση αλλά οι λαοί

- **Συνέντευξη/μετάφραση: Θοδωρής Καρυώτης**

Ο αργεντινός Ερνάν Οουβίνια είναι μέλος του Λαϊκού Κινήματος "Η Αξιοπρέπεια" (Movimiento Popular La Dignidad), μιας οργάνωσης που αγωνίζεται για την πολιτική και οικονομική αυτονομία και για την υπέρβαση του καπιταλισμού μέσα από τη λαϊκή πρωτοβουλία και αυτοδιάθεση.

Β: Στην Ευρώπη, το αργεντίνικο λαϊκό κίνημα έγινε γνωστό στο

πλαίσιο της κρίσης του 2001, όταν ο λαός απάντησε στη νεοφιλελεύθερη επέλαση με οδοφράγματα, καταλήψεις εργοστασίων, ισχυρές πορείες διαμαρτυρίας, αλλά και με την εξάπλωση της οριζόντιας οργάνωσης στις γειτονιές. 14 χρόνια αργότερα, ποια είναι η παρακαταθήκη που έχει αφήσει το 2001 και πώς έχει εξελιχθεί το κίνημα από τότε;

Ερνάν Οουβίνια: Η λαϊκή εξέγερση του 2001 ήταν ένα ορόσημο. Η δική μας οργάνωση δεν δημιουργήθηκε το 2001, αλλά προϋπήρχε, ωστόσο το 2001 ήταν μια κρίσιμη καμπή, γιατί τότε αναδύθηκαν νέοι τρόποι πολιτικής δράσης, νέες οργανώσεις, νέα κινήματα, νέα υποκείμενα. Μεταξύ αυτών, προφανώς, τα ανακτημένα εργοστάσια, διάφορα τοπικά κινήματα, συνελεύσεις γειτονιάς, ιθαγενικές και αγροτικές οργανώσεις, οργανώσεις λαϊκής εκπαίδευσης, λαϊκής καλλιτεχνικής δημιουργίας: όλες αυτές είναι διαφορετικές εκφάνσεις μιας νέας αριστεράς της οποίας αισθανόμαστε μέρος, και την οποία στηρίζουμε.

Ενώ αρχικά τα κινήματα των πικετέρος είχαν μια ισχυρή εδαφική βάση, επικεντρωμένη στην οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας στις περιφέρειες των μεγάλων πόλεων, σταδιακά αρχίσαμε να διατυπώνουμε ένα ολοκληρωμένο πολιτικό σχέδιο, δηλαδή να προχωράμε πιο περά από τα επιμέρους αιτήματα των αγώνων. Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι το 2003, με την άνοδο του Νέστορ Κίρσνερ στην εξουσία, παρατηρείται μία σταδιακή οικονομική ανάκαμψη και έτσι το πρόβλημα της ανεργίας σταματάει πλέον να αποτελεί κεντρικό άξονα των αγώνων. Εμείς αρχίσαμε να δημιουργούμε χώρους που αποκαλούμε «προεικονιστικούς»: κοινοτικά συσσίτια, παραγωγικά εγχειρήματα, χώρους εκπαίδευσης, λαϊκά αυτοδιαχειριζόμενα σχολεία για νέους και ενήλικες στηριγμένα στην απελευθερωτική παιδαγωγική, κοινοτικούς λαχανόκηπους, ένα τηλεοπτικό σταθμό, δύο κοινοτικά ραδιόφωνα, κοινοτικά κέντρα υγείας στις γειτονιές, εργατικούς συνεταιρισμούς, κέντρα θεραπείας για την κατάχρηση ουσιών, κέντρα ημέρας για παιδιά.

Η προεικόνιση αποτελεί για εμάς τη ραχοκοκαλιά του επαναστατικού προτάγματος. Η παραδοσιακή αριστερά πάντα

πρότεινε το αντίστροφο: πρώτα να καταλάβουμε την εξουσία και στη συνέχεια να προσπαθήσουμε να μετασχηματίσουμε τις κοινωνικές σχέσεις, την καθημερινή ζωή. Αυτό που προτείνουμε εμείς είναι η αντίστροφη πορεία: να ξεκινήσουμε την οικοδόμηση αυτών των νέων κοινωνικών σχέσεων στο παρόν, στην καθημερινότητα, σε όλες τις πτυχές της ζωής μας. Και αυτό αποτελεί πρόκληση, γιατί στην αργεντίνικη πραγματικότητα η αγορά και το κράτος έχουν πολύ έντονη παρουσία, και έτσι η οικοδόμηση της αυτονομίας, η οποία είναι άλλος ένας κεντρικός άξονας της οργάνωσής μας, είναι μια αντιφατική διαδικασία.

Β: Η οικοδόμηση της πολιτικής αυτονομίας συνεπάγεται σαφώς τη σταδιακή κατάκτηση μιας κάποιας υλικής αυτονομίας. Ποια θέση έχουν τα κινηματικά παραγωγικά εγχειρήματα στο δικό σας όραμα αυτονομίας;

Πιστεύω ότι η εξασφάλιση της οικονομικής αυτονομίας είναι σήμερα μια από τις αδυναμίες των κινημάτων. Είναι σημαντικό να δημιουργήσουμε γέφυρες με τις αγροτικές περιοχές, γιατί οι πόλεις δεν είναι αυτοσυντηρούμενες. Ως εκ τούτου, η διατροφική κυριαρχία είναι μια πρόκληση που πρέπει να προσεγγίσουμε μέσα από το διάλογο και την αμοιβαία μάθηση με τις ιθαγενείς κοινότητες και με το αγροτικό κίνημα. Η διατροφική κυριαρχία δεν πρέπει να θεωρηθεί απλά ως ένα πρόταγμα των ιθαγενών κοινοτήτων, αλλά και ως εναλλακτική πρόταση ενάντια στον καπιταλισμό, που επιδιώκει να δημιουργήσει αυτονομία στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Νομίζω ότι αυτό είναι ένα από τα πιο αδύναμα σημεία μας σε όλη την Αμερικάνικη ήπειρο.

Αυτήν τη στιγμή προσπαθούμε να προωθήσουμε κάποια αυτοδιαχειριζόμενα εγχειρήματα που θα μας επιτρέψουν να κατακτήσουμε μια σχετική οικονομική αυτονομία: ένα συνεταιρισμό γραφικών τεχνών, μια εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας, εργατικούς συνεταιρισμούς, συνεταιριστικά καφενεία, μια εταιρεία διανομής πόσιμου νερού. Σε αυτό το πεδίο, προσπαθούμε να αντλήσουμε έμπνευση από την εμπειρία της Βενεζουέλας: αντιμετωπίζουμε αυτά τα εγχειρήματα όχι ως συνεταιρισμούς αλλά ως επιχειρήσεις κοινωνικής ή κοινοτικής

διαχείρισης. Αυτό σημαίνει ότι το κέρδος που παράγεται, το πλεόνασμα, δεν ανήκει στα μέλη του συνεταιρισμού, αλλά επανεπενδύεται στην κοινότητα. Για παράδειγμα, για τη χρηματοδότηση κοινωφελών έργων στη γειτονιά, για τη δημιουργία νέων συνεργατικών επιχειρήσεων ή για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ίδιου του κινήματος.

Β: Κατάφεραν αυτά τα πειράματα προεικόνισης και αυτονομίας να διαμορφώσουν μια ενιαία πρόταση για το συνολικό κοινωνικό μετασχηματισμό; Υπήρξαν χώροι συντονισμού και σύγκλισης μεταξύ των κινημάτων;

Ένα από τα μειονεκτήματα, σε αυτό το πλαίσιο, είναι η έντονη πολυδιάσπαση της αριστεράς. Δυστυχώς, δεν μπορέσαμε αυτό το διάστημα να δικτυωθούμε αποτελεσματικά, έτσι επήλθε μια ανασυγκρότηση της ηγεμονίας των κυρίαρχων τάξεων, παρόλη τη βαθιά απαξίωση των αστικών θεσμών την περίοδο μετά το 2001.

Σήμερα, εκκρεμεί ακόμα η δημιουργία φορέων που από τη μία πλευρά να σέβονται τις διαφορετικές ταυτότητες, παραδόσεις, διαδρομές και οργανωτικές δομές των κινημάτων, αλλά από την άλλη να επιτρέπουν ένα μεγάλο βαθμό συνάρθρωσης και σύμπλευσης. Και αυτή είναι η πρόκληση που αντιμετωπίζουμε σήμερα εμείς, αλλά και πολλές άλλες οργανώσεις.

Στο πεδίο της επισφαλούς εργασίας, είμαστε μέλος της *Συνομοσπονδίας Εργαζομένων της Λαϊκής Οικονομίας* (Confederación de Trabajadores de la Economía Popular), ενός πλουραλιστικού και πολυσυλλεκτικού φορέα. Εμπλέκονται οι *cartoneros* (συλλογείς ανακυκλώσιμων υλικών), πλανόδιοι μικροπωλητές, εργατικοί συνεταιρισμοί, ανακτημένες επιχειρήσεις, κάτω από ένα κοινό πλαίσιο, που είναι ο αγώνας για την καταπολέμηση της εργασιακής επισφάλειας και την υπεράσπιση των διαφόρων μορφών λαϊκής οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά, συνδιοργανώνουμε την *Πανεθνική Συνέλευση για τη Γη και την Κατοικία* (Encuentro Nacional por la Tierra y la Vivienda), μια δικτύωση οργανώσεων από όλη τη χώρα που

απαιτούν στέγη, γη και εργασία, τρία αιτήματα που εμείς θεωρούμε κεντρικά. Επίσης, ένα άλλο δίκτυο στο οποίο συμμετέχουμε είναι το *Ανεξάρτητη Κίνηση Κατοίκων των Παραγκουπόλεων* (Corriente Villera Independiente), η οποία επιδιώκει να δικτυώσει τους κατοίκους όλων των παραγκουπόλεων της πόλης του Μπουένος Άιρες. Το σύνθημά της είναι «ο λαός διατάζει, η κυβέρνηση υπακούει», δανειζόμαστε έτσι, το σύνθημα των Ζαπατίστας. Πιστεύουμε στον πρωταγωνιστικό ρόλο του ίδιου του λαού σε ότι αφορά την οργάνωση και τον σχεδιασμό στις γειτονιές μας. Αυτοί είναι μερικοί από τους χώρους δικτύωσης, υπάρχουν και πολλοί άλλοι.

Όπως η πολυδιάσπαση αποτελεί πρόβλημα, άλλο ένα πρόβλημα είναι η αποσπασματικότητα. Δηλαδή, υπάρχουν χώροι δικτύωσης γύρω από την επισφαλή εργασία, τη στέγαση, το περιβάλλον, την εκπαίδευση, ωστόσο αυτό που λείπει είναι ένας χώρος που να τέμνει όλους του επιμέρους αγώνες, που να έχει ένα συνολικό σχέδιο πολιτικού μετασχηματισμού, που να μπορεί να προτάξει μια «πολιτισμική» εναλλακτική σε όλα τα πεδία. Εμείς συνειδητοποιούμε ότι δεν είναι οι πολιτικές οργανώσεις αυτές που θα κάνουν την επανάσταση αλλά οι λαοί· ως εκ τούτου, θα πρέπει να σκεφτούμε τη λαϊκή εξουσία ως επαναστατική δύναμη.

Σε αυτό το σημείο βρισκόμαστε σε μια δυναμική ομοσπονδοποίησης του κινήματος, σε μια διαδικασία συνάρθρωσης με πολλές άλλες οργανώσεις, τοπικές, ιθαγενικές, ανέργων, κτλ., οι οποίες συναποτελούν την πανεθνική οργάνωση *Ενωμένος Λαός* (Pueblo Unido). Η ποικιλομορφία αυτή έχει συμβάλει πολύ στην ανάπτυξη της οργάνωσης μας, έχει βοηθήσει να αντιληφθούμε τους εαυτούς ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου και να εγκαταλείψουμε την ενδογαμική, αυτοαναφορική ή πρωτοποριακή λογική που χαρακτηρίζει συχνά την παραδοσιακή αριστερά.

Η παρούσα συγκυρία είναι αρκετά περίπλοκη, γιατί συνειδητοποιούμε ότι κλείνει σιγά – σιγά ο κύκλος του *κιρσνερισμού*, μετά από περισσότερο από μια δεκαετία κυβερνήσεων του Νέστορ Κίρσνερ και μετέπειτα της Κριστίνα Φερνάντες. Αυτό που έπεται είναι υψηλότερα επίπεδα καταστολής,

ποινικοποίηση της διαμαρτυρίας, νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις και απόπειρες αναστροφής των ελάχιστων λαϊκών κατακτήσεων της εποχής μετά το 2001.

Β: Θα ήθελα να επεκταθούμε λίγο στο θέμα αυτό, αφού το 2015 είναι έτος εκλογών για την Αργεντινή. Με ενδιαφέρει πολύ η σχέση που έχετε, ως κινήματα με προοπτική αυτονομίας και λαϊκής εξουσίας, με το κράτος. Πολλά έχουν γραφτεί σχετικά με την επιρροή του κιρσνερισμού στη δυναμική του λαϊκού κινήματος: ορισμένα τμήματα του κινήματος ενσωματώθηκαν στον κιρσνερισμό μετά το 2003, και πιθανόν οδηγήθηκαν στη διάλυση λόγω αυτού. Πώς είναι σήμερα η κατάσταση;

Νομίζω ότι, συνήθως, δεν είναι σωστό να μιλάμε για ενσωμάτωση, διότι η ενσωμάτωση συνεπάγεται μια μόνο κατεύθυνση, δηλαδή το κράτος απλώς ενσωματώνει ένα κίνημα, μια οργάνωση. Ωστόσο στην πράξη, υπάρχει μια δυναμική σχέση και συχνά οι οργανώσεις εντάσσονται στον κιρσνερισμό με δική τους πρωτοβουλία. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην αναδιάρθρωση της αστικής ηγεμονίας, τη χορήγηση ορισμένων παροχών ή την αναζωπύρωση μιας λαϊκιστικής ιδεολογίας που προτάσσει ότι μέσα από το Κράτος μπορούμε να προωθήσουμε τον κοινωνικό μετασχηματισμό, ακόμη και τη ρήξη με το νεοφιλελευθερισμό. Η πραγματικότητα είναι ότι σήμερα υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα στην Αργεντινή, γιατί όλες οι εκλογικές εναλλακτικές βρίσκονται στα δεξιά σε σχέση με τον κιρσνερισμό. Και σε αυτή τη νέα φάση θα είναι απαραίτητη η ενίσχυση του συντονισμού με άλλες οργανώσεις, η ενότητα, η σύμπλευση και η αντίσταση. Συνειδητοποιούμε ότι μπαίνουμε σε μια περίοδο μεγαλύτερης αντίστασης, η οποία δεν συνεπάγεται απαραίτητα την αναδίπλωση του κινήματος, δεν συνεπάγεται την υποχώρηση αλλά την όξυνση του ανταγωνισμού, και σε αυτό το πεδίο η σχέση μας με το κράτος είναι αρκετά αντιφατική.

Β: Όπως ανέφερες ήδη, σε αντίθεση με άλλες περιπτώσεις οικοδόμησης της αυτονομίας στη Λατινική Αμερική, που σχετίζονται περισσότερο με τους αγροτικούς και ιθαγενικούς αγώνες, τα κινήματα στην Αργεντινή αναπτύσσονται σε ένα αστικό

περιβάλλον, όπου το κράτος έχει πολύ ισχυρή συμβολική και φυσική παρουσία. Πώς προσεγγίζετε αυτή την αντίφαση; Πώς μπορούμε να οικοδομούμε στο περιθώριο του κράτους, τη στιγμή που είμαστε περιστοιχισμένοι από κρατιστικές σχέσεις και λογικές;

Εγώ μπορεί να σου πω ότι είμαστε αυτόνομοι, αλλά η πραγματικότητα είναι ότι πολλοί πόροι για τη διεκπεραίωση των σχεδίων και των πρωτοβουλιών μας, προέρχονται από το κράτος. Φυσικά όχι μέσω ελεημοσύνης, αλλά μέσα από αγώνες στηριγμένους στην άμεση δράση, στις πικετοφορίες, στις καταλήψεις κτιρίων, στις διαδηλώσεις, δηλαδή σε μια δυναμική ανταγωνισμού με το κράτος. Εμείς πάντα λέμε ότι αυτούς τους πόρους τους αποσπούμε από το κράτος. Για να δώσω ένα παράδειγμα: τα δικά μας λαϊκά αυτοδιαχειριζόμενα σχολεία απονέμουν ένα επίσημο απολυτήριο, ένα χαρτί ισοδύναμο με αυτό των δημόσιων σχολείων. Η διαφορά είναι ότι αυτά τα σχολεία τα δημιουργήσαμε χωρίς να ζητήσουμε άδεια από το κράτος, χωρίς ιεραρχικές ή γραφειοκρατικές δομές.

Λειτουργούν μέσω μιας συνέλευσης όπου συμμετέχουν, ως ίσος προς ίσο, μαθητές, εκπαιδευτικοί, ακόμα και η ευρύτερη κοινότητα. Έπειτα, βγήκαμε στους δρόμους για να απαιτήσουμε από το κράτος να μας επιτρέψει να παρέχουμε απολυτήρια ισοδύναμα με ένα δημόσιο σχολείο, χωρίς όμως να έχουμε ένα πρόγραμμα σπουδών ίδιο με του κρατικού σχολείου. Το γεγονός ότι σήμερα μπορούμε να δίνουμε αυτό το απολυτήριο ήταν το αποτέλεσμα καταλήψεων, διαδηλώσεων, πικετοφοριών, απεργιών πείνας, λαϊκής πίεσης. Το ίδιο ισχύει και για άλλους πόρους.

Αυτονομία δεν σημαίνει απουσία σχέσης με το κράτος, η αυτονομία συνεπάγεται μια κλίση προς την αυτοδιάθεση όσον αφορά τη διαχείριση των πόρων, την δημοκρατική λήψη αποφάσεων στηριγμένη στην οριζοντιότητα, τόσο ως σημείο εκκίνησης, όσο και ως οργανωτικό ορίζοντα. Η σχέση μας με το κράτος είναι αντιφατική, με την έννοια ότι το κράτος είναι παρόν στην καθημερινή ζωή, δεν είναι ένας εξωγενής παράγοντας με αμελητέα επίδραση στις προσπάθειές μας να οικοδομήσουμε τη λαϊκή εξουσία και την αυτονομία. Για παράδειγμα, έχουμε πολλούς

συντρόφους που εργάζονται για το κράτος, είναι εκπαιδευτικοί, είναι δημόσιοι υπάλληλοι, νοσηλευτές, γιατροί. Αντιλαμβανόμαστε ότι ποτέ δεν υπάρχει σχέση πλήρους εξωγένειας προς το κράτος, ωστόσο αυτό δεν είναι μια ιδεολογική θέση, αλλά μια συνθήκη εκ των πραγμάτων. Αυτό που υπάρχει πραγματικά είναι μια διάθεση να υπερβούμε το κράτος ως μορφή κυριαρχίας, ως μορφή ιεράρχησης των σχέσεων, ως γραφειοκρατικό μηχανισμό αποκομμένο από τα λαϊκά στρώματα. Δηλαδή δεν αντιλαμβανόμαστε το κράτος ως μηχανισμό, αλλά ως σχέση. Επιχειρούμε λοιπόν να οικοδομήσουμε εγχειρήματα που να προεικονίζουν αυτή τη νέα κοινωνία όπου οι ανθρώπινες σχέσεις δεν είναι κρατικοποιημένες. Όπου δηλαδή δεν υπάρχουν διαταγές από τη μία πλευρά και υπακοή από την άλλη, δεν υπάρχουν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι, δεν υπάρχουν εκπαιδευτικοί από τη μία πλευρά και εκπαιδευόμενοι από την άλλη. Όπου μπορούμε, για παράδειγμα, να υπερβούμε το κυρίαρχο ιατρικό μοντέλο, αυτό των ιδιωτικών νοσοκομείων, αλλά και των κρατικών.

Και σε αυτό το πεδίο, η πρόκληση είναι πώς, από τη μια πλευρά, να πάρουμε σταδιακά αποστάσεις από το κράτος, αλλά και, από την άλλη, να συνειδητοποιήσουμε την ανάγκη να δοθεί μια μάχη στο εσωτερικό του κράτους. Προφανώς κατανοούμε ότι το κράτος δεν είναι ουδέτερο έδαφος, η λειτουργία του είναι καπιταλιστική, ωστόσο μπορούν επίσης να δημιουργηθούν ρωγμές, χαραμάδες, μέσω των οποίων να ενισχυθεί η λαϊκή εξουσία. Είναι σαφές ότι η λαϊκή εξουσία δεν θα οικοδομηθεί μέσω του κράτους, αλλά θα πρέπει να οικοδομηθεί σε όλες τις πτυχές της καθημερινής μας ζωής, ως εκ τούτου θα πρέπει να αποσυναρμολογήσουμε, να αποδομήσουμε, να αναιρέσουμε το καπιταλιστικό κράτος.

Ωστόσο, το ίδιο το κράτος είναι επίσης ένα διαμφισβητούμενο πεδίο. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στη Βενεζουέλα. Βρίσκω ενδιαφέρον αυτό το όραμα υπέρβασης του αστικού, αντιπροσωπευτικού κράτους, και τη δυναμική αντικατάστασής του από ένα «κράτος των κομμούνων». Πιστεύω ότι η δυναμική των κοινοτικών συμβουλίων και των κομμούνων της Βενεζουέλας έχει

μια μακρά ιστορία στην Αμερική μας. Πολλές από τις παραδόσεις αγώνων του εικοστού αιώνα ανακτούν αυτή τη μορφή λήψης αποφάσεων και τον τρόπο ζωής των ιθαγενών πληθυσμών, η οποία περιστρέφεται γύρω από την κοινότητα. Όταν εμείς μιλάμε για αυτοδιοίκηση, προτείνουμε τη δημιουργία κοινοτικών μορφών αυτοοργάνωσης ως εναλλακτική προς τις μορφές του αστικού κράτους.

Β: Η Αργεντινή έχει κάποια ομοιότητα με τη Νότια Ευρώπη, καθώς η νεοφιλελεύθερη μεταρρύθμιση και η συνακόλουθη λαϊκή αντίδραση που βιώνουμε τώρα έλαβαν χώρα στην Αργεντινή μια δεκαετία πιο πριν. Και στις δύο περιπτώσεις, υπήρξε μια έκρηξη της λαϊκής δημιουργικότητας, της οικοδόμησης από τα κάτω, σε ένα πλαίσιο πλήρους απονομιμοποίησης των θεσμών. Ωστόσο, βρισκόμαστε τώρα σε μια νέα φάση, όπου υπάρχει μια έντονη αποκινητοποίηση, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κόπωση του αγωνιζόμενου λαού και στην κρατική καταστολή, αλλά και στην εμφάνιση εκλογικών δυνάμεων και κυβερνήσεων που παρουσιάζονται ως υπερασπιστές των λαϊκών συμφερόντων, βάζοντας έτσι τέλος στην κρίση νομιμοποίησης της αστικής δημοκρατίας.

Υπάρχουν δύο αξιοσημείωτες πολιτικές διαδικασίες που έχουν φτάσει μέχρι την εξουσία, μια στην Ισπανία με τους λαϊκούς δημοτικούς συνδυασμούς που ελέγχουν κάποιους από τους μεγαλύτερους δήμους της χώρας, και η δεύτερη στην Ελλάδα όπου ο ΣΥΡΙΖΑ, φτάνοντας στην κυβέρνηση, διεξήγαγε μια ειλικρινή αλλά αποτυχημένη προσπάθεια να αναστρέψει τους όρους της νεοφιλελεύθερης λιτότητας. Υπάρχει, επίσης, η εκλογική δύναμη του Podemos που συνεχίζει να αξιώνει την νίκη στις ισπανικές γενικές εκλογές του Νοεμβρίου. Τα κοινωνικά κινήματα είδαν κάποια από τα αιτήματα τους να συμπεριλαμβάνονται στα μεταρρυθμιστικά προγράμματα αυτών των κομμάτων, και πολλά από αυτά είδαν στη θεσμική οδό μια πιθανή διέξοδο. Έτσι, βιώνουμε μια νέα δυναμική όπου πολλά κινήματα μπαίνουν στον πειρασμό να στηρίξουν ή ακόμα και να ενταχτούν σε αυτές τις πολιτικές διεργασίες, ενώ άλλα αγωνίζονται για να διατηρήσουν την

αυτονομία δράσης και σκέψης. Τι μπορεί να μας προσφέρει η εμπειρία της Αργεντινής σε αυτό το πεδίο;

Κατ'αρχάς, πιστεύω ότι εμείς, η νέα αριστερά, που έχει ως ορίζοντα την αυτονομία και τη λαϊκή εξουσία, μερικές φορές πέφτουμε σε μια παγίδα, σε ένα παράδοξο. Πιστεύουμε ότι οποιαδήποτε συγκυρία συνεπάγεται αναπόφευκτα μια συνεχή βελτίωση του συσχετισμού δυνάμεων υπέρ του λαϊκού κινήματος. Φυσικά, υπάρχουν περιπτώσεις όπου μια οξεία κρίση συντελεί στην κινητοποίηση και στην παρουσία του λαού στους δρόμους. Ωστόσο, τα λαϊκά στρώματα, οι υποτελείς τάξεις, όπως και να τις αποκαλέσουμε, δεν μπορούν να είναι κινητοποιημένα 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, για ένα ολόκληρο χρόνο ή για πολλά συνεχόμενα χρόνια. Συχνά υποφέρουν από εξάντληση, αναδιπλώνονται, συντελείται έτσι αυτή η επιστροφή στην ομαλότητα που ανέφερες, η ανασυγκρότηση της αστικής ηγεμονίας.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι υπάρχουν κύκλοι προέλασης και αναδίπλωσης, υποχώρησης, αναδιάταξης. Στην Αργεντινή αυτό συνέβη με τις συνελεύσεις γειτονιάς. Υπήρξαν κάποια χρόνια εξάπλωσης και μεγάλης δυναμικής του κινήματος των συνελεύσεων, αλλά στη συνέχεια υπέστη μια αναδίπλωση και σήμερα υπάρχουν πολύ λίγες συνελεύσεις. Γι 'αυτό δεν πρέπει να είμαστε δογματικοί, πρέπει να καταλάβουμε ότι οι συνθήκες κρίσης δεν οδηγούν αναπόφευκτα σε μια νίκη, πρέπει να δεχθούμε ότι διάφοροι παράγοντες συντελούν στο να εμφανίζονται ξαφνικά ως κεντρικές επιλογές του κινήματος κάποιες λύσεις που σε στιγμές οξείας κρίσης δεν ήταν προτιμητέες για τους αγωνιστές. Για παράδειγμα τα πολιτικά κόμματα.

Β: Υπάρχουν τέτοιες διαδικασίες στην Αργεντινή, υπάρχουν διεργασίες όπου τα κοινωνικά κινήματα προσπαθούν να αρθρώσουν κάποια θεσμική απάντηση, να συμμετάσχουν στις εκλογές;

Βεβαίως, στην Αργεντινή μετά το 2003, και ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, πολλά κινήματα που αγωνίζονταν από μια αυτόνομη οπτική έχουν δημιουργήσει τα δικά τους πολιτικά κόμματα. Συνήθως τα ονομάζουν «εργαλεία». Εργαλεία με την

έννοια ότι το πολιτικό κόμμα δεν είναι το επίκεντρο του αγώνα και της οργανωτικής διάρθρωσης του κινήματος. Πρόκειται για μια αντιστροφή της δυναμικής των παραδοσιακών κομμάτων. Ενώ τα παραδοσιακά αριστερά κόμματα εργαλειοποιούσαν τα κινήματα, τώρα είναι τα κινήματα αυτά που εργαλειοποιούν το κόμμα. Δυστυχώς, όμως, υπήρξαν αρκετές συγκρούσεις στο εσωτερικό της νέας αριστεράς, οι οποίες είχαν να κάνουν με την ανάγκη για θεσμική αναμέτρηση, και νομίζω ότι αυτό έκανε μεγάλη ζημιά. Δηλαδή, η θεσμική αναμέτρηση στο εκλογικό επίπεδο, σημαίνει ότι οργανώσεις που έδιναν έμφαση στην οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας, στην κριτική των παραδοσιακών μορφών, όπως το κόμμα και το συνδικάτο, προσέλαβαν παράλογα κομματικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι κομμάτι του παλιού που δεν έχει πεθάνει ακόμα, και όχι σπέρματα του νέου που θα πρέπει να γεννηθεί.

Ο στρατηγικός σκοπός πρέπει να παραμείνει η οικοδόμηση της λαϊκής εξουσίας, και η λαϊκή εξουσία δεν οικοδομείται μέσα από τους κρατικούς θεσμούς, οικοδομείται έξωθεν, ή τουλάχιστον μέσα από τον ανταγωνισμό, την αντιπαράθεση, την επέκταση του δημόσιου πέρα από το κρατικό, μέσα από την εκπόνηση και την πραγματοποίηση νέων εγχειρημάτων, από μια κοινοτική οπτική, που θα αποτελέσουν το σπέρμα του σοσιαλισμού. Θα έλεγα ότι ο κίνδυνος, στην περίπτωση της Ευρώπης, είναι να προκριθεί ως στρατηγικός χώρος αντιπαράθεσης το κράτος, η δημιουργία ενός πολιτικού κόμματος που να μπορεί να θέσει υποψηφιότητα στις εκλογές, που να μπορεί να φτάσει στην εξουσία, όπως στη Βενεζουέλα ή τη Βολιβία, και έτσι να ξεχαστεί ο στρατηγικός ορίζοντας της ρήξης με την κυρίαρχη τάξη, η οποία πρέπει απαραίτητα να περιλαμβάνει και μια ρήξη με το κράτος.

Η οικοδόμηση της αυτονομίας απαιτεί να μην θέσουμε ως θεμελιώδη στρατηγική, την αντιπαράθεση εντός του κράτους, αν και θα πρέπει να την λάβουμε υπόψη. Ανάλογα με το πλαίσιο, με την περίσταση, ανάλογα με το συσχετισμό δυνάμεων, με την ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής, ίσως θα πρέπει να αναμετρηθούμε εκλογικά σε κάποιες περιπτώσεις, ωστόσο πάντα ο

κεντρικός άξονας θα πρέπει να είναι η δημοκρατική λήψη αποφάσεων, η δυναμική της αντιπαράθεσης και της άμεσης δράσης. Όταν εμείς προτάσσουμε «να διατάζει ο λαός και η κυβέρνηση να υπακούει», προτείνουμε έναν άλλο τρόπο διακυβέρνησης που έχει ελάχιστη ή καμία σχέση με το κράτος. Ως εκ τούτου, ο κίνδυνος θεσμοποίησης των οργανώσεων και των κινημάτων, η πιθανότητα να ενσωματωθούν στον κρατικό μηχανισμό, αυξάνεται στο βαθμό που αυτές οι οργανώσεις και κινήματα συμμετέχουν στο πλέγμα της κρατικής εξουσίας. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι καμία οργάνωση δεν βγαίνει αλώβητη από αυτή τη συμμετοχή: επηρεάζει την υποκειμενικότητα των αγωνιστών, οι οποίοι αρχίζουν να σκέφτονται με μια κρατιστική λογική, ξεκινούν να αναπτύσσουν δυναμικές διευθυντών και διευθυνώμενων, κυβερνόντων και κυβερνώμενων, λογικές ανάθεσης. Γνωρίζουμε ήδη τι συνεπάγεται η λογική του κράτους.

Παρ ‘όλα αυτά, πιστεύω ότι πρέπει να ανταποκριθούμε στην πρόκληση και να προσπαθήσουμε να διακρίνουμε, παρόλη την πολυπλοκότητα του ζητήματος, τι πιθανότητες υπάρχουν να παρέμβουμε και να αναμετρηθούμε και σε αυτό το πεδίο. Οι μορφές παρέμβασης μπορεί να είναι ποικίλες. Πρέπει να έχουμε υπόψη ότι ο δρόμος μας, σαφώς, δεν περνάει από το κράτος, αν και το κράτος είναι ίσως ένα ακόμα πεδίο όπου διεξάγεται η ταξική πάλη.

Podemos: Ανάμεσα στην «αριστερή ηγεμονία» και την «έφοδο» των κινημάτων στους

θεσμούς

Θοδωρής Καρυώτης

Από τις αρχές του 2014, το Podemos εμφανίστηκε στην Ισπανία ως μια νέα πολιτική δύναμη που απειλεί να αποσταθεροποιήσει το μεταπολιτευτικό σύστημα δικομματικής εναλλαγής στην εξουσία. Με την ευρεία στήριξη των νέων, των λαϊκών στρωμάτων και των κοινωνικών κινημάτων και με επίκεντρο τη χαρισματική ηγεσία του νεαρού καθηγητή πολιτικών επιστημών Pablo Iglesias, το νέο κόμμα έχει βλέψεις στην εξουσία και ευαγγελίζεται την ανατροπή της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης των τελευταίων δεκαετιών. Όπως και ο ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα, το Podemos επιδιώκει να καταλάβει το κενό που δημιουργεί η εξάντληση της σοσιαλδημοκρατίας, προωθώντας την αναδιανομή του πλούτου υπέρ των μεσαίων και χαμηλών στρωμάτων, βάζοντας φρένο στη διάλυση του κράτους πρόνοιας και προωθώντας την επανεκκίνηση της εθνικής οικονομίας απέναντι στην επίθεση του διεθνούς κεφαλαίου.

Ας προσπεράσουμε την εύκολη *a priori* κριτική που λέει «είναι αυτονόητο λοιπόν ότι το Podemos (ή ο ΣΥΡΙΖΑ ή προσθέστε εδώ το κόμμα της [δυσ]αρεσκείας σας) δεν αποτελεί σχέδιο χειραφέτησης των από τα κάτω με όρους κοινωνικής αυτοδιάθεσης, αλλά απόπειρα ανασυγκρότησης της κυριαρχίας»· ας εξετάσουμε αντίθετα αυτό το κόμμα ως προϊόν των πολιτικών εξελίξεων και ιδιαίτερα των κοινωνικών κινητοποιήσεων των τελευταίων χρόνων στην Ισπανία.

Η κινηματική έκρηξη του 2011

Το κίνημα των *«indignados»*, με αφετηρία τις πλατείες τον Μάιο του 2011, αποτέλεσε για την ισπανική κοινωνία το «ξύπνημα» από δεκαετίες μεταδημοκρατικής αποπολιτικοποίησης. Οι πρωταγωνιστές του κινήματος των πλατειών ήταν κυρίως νέοι καταδικασμένοι στην ανεργία και την επισφάλεια, οι οποίοι συσπειρώθηκαν γύρω από την απόρριψη του υπάρχοντος πολιτικού συστήματος και την απαίτηση για πραγματική δημοκρατία. Ωστόσο,

όπως σε κάθε μαζικό λαϊκό κίνημα, πίσω από τα κεντρικά συνθήματα των *indignados* κρυβόταν ένα εύρος από προσεγγίσεις και αιτήματα: Από την απόρριψη του κράτους ως ρυθμιστή και διαμεσολαβητή της κοινωνικής ζωής έως την υπεράσπιση του κράτους ως μηχανισμό αναδιανομής του πλούτου και ως ανάχωμα στην καπιταλιστική ανομία· από το φαντασιακό της αποανάπτυξης, της αυτοδιαχείρισης και της οικοδόμησης των κοινών μέχρι το αίτημα για επανεκκίνηση της καπιταλιστικής οικονομίας με σκοπό την απορρόφηση των εκατομμυρίων ανέργων. Το βασικό αίτημα και συνεκτικό στοιχείο του κινήματος (στο οποίο ταυτίζονται με το παγκόσμιο κύμα κινητοποιήσεων των τελευταίων χρόνων) ήταν η πολιτική ισότητα, η κατάργηση του χάσματος ανάμεσα σε κυβερνώντες και κυβερνώμενους. Η έλλειψη ιδεολογικών «αποσκευών» και η απουσία οργανωμένων πολιτικών ομάδων στο εσωτερικό τους, επέτρεψε στους *indignados* να συνεχίσουν να υπάρχουν ως συμπαγές κίνημα χωρίς να αισθάνονται την ανάγκη να λύσουν τις εσωτερικές τους αντιφάσεις ή να πάρουν ξεκάθαρες ιδεολογικές θέσεις. Κατάφεραν έτσι να αλλάξουν ριζοσπαστικά το πολιτικό σκηνικό αλλά και το περιεχόμενο του δημοσίου διαλόγου στην Ισπανία.

Παρά τη μαζική κινητοποίηση, οι επόμενοι μήνες έφεραν αφενός την επιδείνωση της πολιτικής και οικονομικής κατάστασης και αφετέρου μια αυτοδύναμη κυβέρνηση του δεξιού Partido Popular με το 44% της ψήφου. Ακολούθησε μια σκοτεινή εποχή, με εντατικοποίηση της νεοφιλελεύθερης αναδιάρθρωσης και ακραία καταστολή, με αποκορύφωμα τον «Νόμο Φίμωτρο» («Ley Mordaza»), ένα πρωτοφανές κατασταλτικό νομοσχέδιο, το οποίο ποινικοποιεί τις μορφές διαμαρτυρίας που ανέπτυξαν αυτά τα νέα κινήματα και στοχοποιεί συγκεκριμένες οργανώσεις.

Η εμφάνιση του Podemos και η «έφοδος στους θεσμούς»

Οι συζητήσεις για τη συμμετοχή των *indignados* και του ευρύτερου ανταγωνιστικού κινήματος στις εκλογές –αυτό που αργότερα θα ονόμαζαν «έφοδο στους θεσμούς» («asalto a las instituciones»)– προϋπάρχουν της εμφάνισης του Podemos. Το βασικό κίνητρο για την επιλογή της εκλογικής οδού είναι ότι

πρόκειται για ένα κίνημα που αισθάνεται ότι αντικατοπτρίζει την κοινωνική πλειοψηφία, αλλά δέχεται αλλεπάλληλες ήττες επειδή σε επίπεδο πολιτικής αντιπροσώπευσης βρίσκεται στη μειοψηφία. Η επιθυμία για θεσμοποίηση του αγώνα καταδεικνύει φυσικά την αδυναμία των κινημάτων να συγκροτηθούν ως πολιτικό υποκείμενο έξω από το στενό πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Από την άλλη, είναι ενδεικτική επίσης της απόρριψης του περιθωριακού ρόλου που επιφυλάσσει το πολιτικό σύστημα στα κινήματα βάσης και της αισιοδοξίας ότι η κεντρική πολιτική σκηνή μπορεί να «αποικιστεί» με τις αξίες και τις μεθόδους των τελευταίων. Ταυτόχρονα, οι indignados απορρίπτουν την παραδοσιακή αριστερά, το λεξιλόγιο, τις συνταγές και την οργάνωσή της (στο πρόσωπο της Ενωμένης Αριστεράς [Izquierda Unida], της συμμαχίας που μεταπολιτευτικά συγκεντρώνει τις δυνάμεις της κοινοβουλευτικής αριστεράς) και επιδιώκουν τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού φορέα.

Το Podemos αναπτύχθηκε σε ένα κλίμα όπου το πολιτικό σύστημα και οι δορυφόροι του –κόμματα, συνδικάτα, μέσα ενημέρωσης– ήταν πλήρως απαξιωμένα και νέοι τρόποι οργάνωσης και πάλης έρχονταν στο προσκήνιο. Ξεχωριστό παράδειγμα αποτελούν οι «παλίρροιες» («mareas»), οριζόντιες κλαδικές ή θεματικές συνομαδώσεις που, οργανωμένες συνελευσιακά και παρακάμπτοντας τα γραφειοκρατικά συνδικάτα, εξαπέλυσαν σημαντικές και νικηφόρες μάχες ενάντια στη νεοφιλελεύθερη αναδιάρθρωση: η «λευκή παλίρροια» και η «πράσινη παλίρροια» ενάντια στην διάλυση τη δημόσιας υγείας και παιδείας αντίστοιχα, η «γαλάζια παλίρροια» ενάντια στην ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης, η «πορτοκαλί παλίρροια» ενάντια στις περικοπές στα προγράμματα πρόνοιας, κ.ο.κ.

Ανάμεσα σε μια αμείλικτη δεξιά και μια σαστισμένη αριστερά, το Podemos υπήρξε το μόνο κόμμα που κατάφερε να μιλήσει τη γλώσσα αυτών των νέων μορφών οργάνωσης και να παρουσιαστεί σαν σύνθεση και πολιτική έκφραση των αγώνων ενάντια στην εξαφάνιση των λαϊκών κεκτημένων. Αποτέλεσε αρχικά δημιούργημα μιας παρέας νέων αλλά έμπειρων ακαδημαϊκών του πανεπιστημίου

Complutense της Μαδρίτης, οι οποίοι είχαν ήδη αποκτήσει κάποια δημοσιότητα μέσω της εβδομαδιαίας τηλεοπτικής εκπομπής που παρουσιάζουν, της «La Tuerka». Μετά το θρίαμβό τους στις ευρωεκλογές του Μαΐου 2014, ο ριζοσπαστικός λόγος τους και η επιμονή τους στην «ήπια» αντιπροσώπευση (συμμετοχικές διαδικασίες, κυκλικότητα, ανακλητότητα, κτλ) συναρμόζουν με τις ανησυχίες της νέας γενιάς αγωνιστών· έτσι ένα μεγάλο κομμάτι των *indignados* πείθεται ότι αυτό είναι το κόμμα με το οποίο θα κάνουν «έφοδο στους θεσμούς»· σε τέτοιο βαθμό που οι «κύκλοι» του Podemos, οι τοπικές ανοιχτές συνελεύσεις που αποτελούν τη «βάση» του κόμματος, αντικαθιστούν τις εναπομένουσες συνελεύσεις των *indignados* σε πολλές ισπανικές πόλεις. Υπάρχουν βεβαίως και φωνές που κριτικάρουν τη διάχυση του κινήματος μέσα στον νέο πολιτικό φορέα, αλλά ο γενικευμένος ενθουσιασμός τις αφήνει στο περιθώριο.

Στη βάση του ανερχόμενου νέου κόμματος, λοιπόν, συναντούμε μια συμμαχία ανάμεσα στα νέα κινήματα των κοινών, της συμμετοχής και της αυτοδιαχείρισης, με τα κινήματα που υπερασπίζονται τα δημόσια αγαθά και το κράτος πρόνοιας. Δεν υπάρχει καμία αντίφαση στη συμμαχία αυτή: όσο κι αν είναι σημαντικό να διακρίνουμε τη διαφορά ανάμεσα σε κοινό και δημόσιο, άλλο τόσο σημαντικό είναι να δούμε τα δημόσια αγαθά ως κοινά του παρελθόντος, προϊόντα κοινωνικών αγώνων που βρίσκονται υπό κρατική «επιτήρηση», τα οποία οφείλουμε να προστατεύσουμε από το αδηφάγο ιδιωτικό κεφάλαιο.

Ηγεμονία και αριστερή στρατηγική

Η ομάδα ακαδημαϊκών που –άτυπα αρχικά– βρίσκεται στην ηγεσία του Podemos, ανταποκρινόμενη στο κάλεσμα του Ernesto Laclau και της Chantal Mouffe για έναν «αριστερό λαϊκισμό», έχει αναπτύξει μια αναλυτικότατη επικοινωνιακή στρατηγική. Στα πλαίσια της ανάπτυξης μιας νέο-γκραμσιανής «αριστερής ηγεμονίας», εισάγει στη ρητορική της έννοιες παραδοσιακά συνδεδεμένες με τη δεξιά, όπως η «κοινή λογική» ή η «εθνική κυριαρχία», απευθύνεται στο συναίσθημα των ψηφοφόρων με νέα σύμβολα και ιδέες, δηλώνει ότι το κόμμα «δεν ανήκει ούτε στην

αριστερά ούτε στη δεξιά» και εγκαταλείπει τη μαρξιστική ταξική ανάλυση υπέρ μιας απλούστερης διχοτομίας ανάμεσα στον «λαό» και την «κάστα». Με τον τρόπο αυτό, επιχειρεί να απευθυνθεί σε μεγάλα κομμάτια των ψηφοφόρων που μοιράζονται την «αγανάκτηση» με το πολιτικό σύστημα αλλά δεν κινητοποιούνται από την παραδοσιακή αριστερή ρητορική, και έτσι να εδραιώσει τη νέα ηγεμονία που θα φέρει το Podemos στην εξουσία.

Στην καρδιά αυτού του πολιτικού εγχειρήματος, λοιπόν, υπάρχει μια ένταση ανάμεσα αφενός στη βάση του κόμματος, ριζωμένη σε συγκεκριμένους και καθημερινούς κοινωνικούς αγώνες, γαλουχημένη στη συμμετοχική λήψη αποφάσεων και στην αυτοοργάνωση, και αφετέρου στην ηγετική ομάδα, η οποία, έχοντας εκπονήσει ένα συγκροτημένο ηγεμονικό σχέδιο, ενδιαφέρεται κυρίως να απευθυνθεί στην κοινωνική πλειοψηφία, συναρθρώνοντας ένα ευρύ φάσμα αγώνων, αιτημάτων και ταυτοτήτων με ορίζοντα την κατάκτηση της εξουσίας. Εντούτοις, το δίλημμα που αντιμετωπίζει το Podemos υποβόσκει στην καθημερινή πράξη οποιουδήποτε πολιτικού εγχειρήματος, κοινοβουλευτικού ή μη: αφενός η ανάγκη διεύρυνσης της κοινωνικής απεύθυνσης και στήριξης, αποβλέποντας στη δημιουργία ενός φορέα με δυνατότητα ουσιαστικής πολιτικής επιρροής, αφετέρου η διατήρηση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, αξιών, στοχεύσεων και οργανωτικών μορφών που δίνουν στο εγχείρημα τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του.

Για την ηγετική ομάδα του, το Podemos αποτελεί φυσική συνέχεια και ταυτόχρονα «ωρίμανση» του κινήματος των πλατειών. Υπό αυτή την οπτική, τα κοινωνικά κινήματα, μολονότι είναι σημαντικά στον βαθμό που δημιουργούν μια νέα συνειδητοποίηση και καταδεικνύουν τη σήψη του υπάρχοντος συστήματος, δεν παύουν να αποτελούν μια μικρή –μολονότι συνειδητοποιημένη και δραστήρια– μειοψηφία της ισπανικής κοινωνίας. Το ζητούμενο όμως είναι η σύνδεση με τις ανησυχίες και τις προσδοκίες του «μέσου πολίτη» –της κοινωνικής πλειοψηφίας.

Είναι προφανές ότι ως εκλογική –και μετέπειτα ως κυβερνητική– στρατηγική, η σύνδεση με την «κοινωνική πλειοψηφία» μπορεί να

αποδώσει καρπούς –και πιθανότατα να οδηγήσει στις πρώτες μη νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις της Ευρώπης σε Ελλάδα και Ισπανία. Ωστόσο, τα φαντασιακά νοήματα, οι προσδοκίες, οι αξίες της «κοινωνικής πλειοψηφίας» δεν έχουν ουδέτερο πρόσημο – αντίθετα είναι προϊόντα αιώνων καπιταλιστικής ηγεμονίας. Μια πιθανή απομάκρυνση του Podemos από τη δεξαμενή νέων νοημάτων, αξιών, οργανωτικών μορφών και πολιτικών προταγμάτων που είναι τα αυτόνομα κοινωνικά κινήματα βάσης, μπορεί εύκολα να φυλακίσει το νέο κόμμα στον στενό ορίζοντα της «λαϊκής σωτηρίας» από τη φιλελεύθερη επέλαση –ή σύμφωνα με το λεξιλόγιο του Podemos, τη «διάσωση των πολιτών» («rescate ciudadano»). Κινδυνεύει έτσι η φιλόδοξη νέα αριστερά να περιοριστεί στον άχαρο ρόλο του διαχειριστή ενός βάρβαρου κοινωνικού συστήματος, δέσμια –εκούσια ή ακούσια– των ατομιστικών υλικών προσδοκιών της μεσαίας τάξης, επαναλαμβάνοντας έτσι την άδοξη πορεία της σοσιαλδημοκρατίας.

Η αντίφαση στην καρδιά του εγχειρήματος

Η ένταση ανάμεσα στο λαϊκιστικό ηγεμονικό σχέδιο της ηγεσίας και στην ριζοσπαστική, οριζόντια και συμμετοχική κατεύθυνση της βάσης έγινε εμφανής στο ιδρυτικό συνέδριο του κόμματος, τον Οκτώβριο του 2014. Η οργανωτική πρόταση με τίτλο «Sumando Podemos» («Μαζί Μπορούμε») συγκέντρωσε τις αγωνίες της βάσης: Συλλογική ηγεσία, ενισχυμένος ρόλος για τους «κύκλους», τακτικά συνέδρια, διαφάνεια και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, εναλλαγή και ανακλητότητα στις θέσεις ευθύνης. Ωστόσο, η οργανωτική πρόταση που υπερψηφίστηκε ήταν αυτή που κατέθεσε η ομάδα του Pablo Iglesias, με τίτλο «Claro que Podemos» («Φυσικά Μπορούμε») η οποία θεσπίζει τη θέση του γενικού γραμματέα, επιτρέπει στον ηγέτη να επιλέγει αυτούς που τον πλαισιώνουν, υποβιβάζει τον ρόλο του συνεδρίου και των «κύκλων» και προκρίνει τις συγκεντρωτικές δομές στο όνομα της «αποτελεσματικότητας». Ο Iglesias έφτασε ακόμα να εκβιάσει ότι αν δεν εγκριθεί η πρότασή του, θα αποσυρθεί από το κόμμα. Η οργανωτική αυτή πρόταση προκάλεσε μεγάλη αντίδραση ανάμεσα στους περίπου 16.000 παρόντες λόγω των συγκεντρωτικών

χαρακτηριστικών της, αλλά εγκρίθηκε με το 80% των ψήφων. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι η ψηφοφορία ήταν ανοιχτή σε οποιονδήποτε είχε πρόσβαση στο διαδίκτυο, με μια απλή ψηφιακή «εγγραφή» στη σελίδα του κόμματος.

Το σφάλμα του Pablo Iglesias και των στελεχών που τον πλαισιώνουν δεν έγκειται στην εκπόνηση του ηγεμονικού σχεδίου και την υιοθέτηση μιας λαϊκιστικής ρητορικής. Άλλωστε, κάθε πετυχημένο πολιτικό εγχείρημα έχει στο κέντρο του μια διαδικασία «μετάφρασης» των βασικών ιδεών και αξιών του σε όρους που θα επιτρέψουν τη συμμετοχή του στο δημόσιο διάλογο. Ειδάλλως διακυβεύεται η ίδια η δυνατότητά του να επηρεάσει την κοινή γνώμη και οδηγείται σε περιθωριοποίηση, μια κατάσταση τόσο συχνή στον αριστερό και τον ελευθεριακό χώρο, που πλέον θεωρείται δεδομένη – ακόμα και επιθυμητή, αφού υπό μια συγκεκριμένη οπτική, η κοινωνική απομόνωση μιας πολιτικής ομάδας αποτελεί απλά «επιβράβευση» της επαναστατικότητάς της.

Αντίθετα, το σφάλμα της ηγετικής ομάδας του Podemos είναι ότι μέσω της επιβολής του δικού της οργανωτικού σχεδίου, απενεργοποιεί αυτήν ακριβώς τη διαλεκτική που ανέδειξε το Podemos ως ελπιδοφόρα πολιτική δύναμη και κλείνει τις διόδους μέσω των οποίων η οργανωμένη κοινωνία μπορεί να επηρεάσει τη μελλοντική εξέλιξη του εγχειρήματος. Θεωρεί την κατάκτηση της κεντρικής εξουσίας ως εκ των ων ουκ άνευ της πολιτικής δραστηριότητας και υπάγει τη δράση των κινημάτων στη δυναμική των εκλογών, των μέσων ενημέρωσης και της κεντρικής πολιτικής σκηνής.

Και τώρα, τι;

Πιθανότατα το Podemos δεν θα είναι το κόμμα-κίνημα που πολλοί περίμεναν στις απαρχές του. Μετά το συνέδριο του Οκτώβρη, το κόμμα έχει συγκροτηθεί ως «εκλογική μηχανή» διαρθρωμένη –με σημαντικές ποιοτικές διαφορές– κατ' ομοίωση του κρατικού μηχανισμού του οποίου τα ηνία θέλει να αναλάβει. Είναι πιθανό η στρατηγική αυτή να καταφέρει να εκσφενδονίσει το κόμμα στην εξουσία, όπου θα έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μια

σημαντική ρωγμή στην ηγεμονία του νεοφιλελευθερισμού και της αντιδραστικής δεξιάς στην Ισπανία και την Ευρώπη. Προς το παρόν όμως, η διαδικασία οικοδόμησης ενός κόμματος αυθεντικής «λαϊκής εξουσίας», στηριγμένου σε διαδικασίες βάσης και στην άμεση δημοκρατία –αν δεχτούμε βεβαίως ότι η άμεση δημοκρατία μπορεί να ευδοκιμήσει στο ασφυκτικά στενό πλαίσιο της κοινοβουλευτικής πολιτικής– ανακόπηκε πρώιμα με το ιδρυτικό συνέδριο.

Είναι σημαντικό τα ισπανικά κοινωνικά κινήματα να διατηρήσουν την αυτονομία τους και να μην διαχυθούν μέσα στο ηγεμονικό σχέδιο του Iglesias. Από μια πιθανή κυβέρνηση του Podemos μπορούν να περιμένουν μια ανατροπή των συσχετισμών δύναμης, που θα τους δώσει μια ανάσα και θα ανακόψει την αμείλικτη καταστολή που δέχονται αυτήν τη στιγμή. Πιθανότατα θα βρουν επίσης έναν αποφασισμένο σύμμαχο τόσο στην οικοδόμηση των κοινών όσο και στην υπεράσπιση του δημοσίου και του κράτους πρόνοιας –αν και είναι εξίσου πιθανό να χρειαστεί να διαδραματίσουν τον ρόλο της μόνης ουσιαστικής αντιπολίτευσης, όταν η κυβέρνηση θα αρχίσει τους αναπόφευκτους συμβιβασμούς με την οικονομική εξουσία. Παρ’ όλες τις εσωτερικές κριτικές και την αναπόφευκτη «υποχώρηση» σε κάποιες από τις πιο ριζοσπαστικές του θέσεις, το Podemos έχει καταφέρει να κινητοποιήσει μεγάλα κομμάτια της ισπανικής κοινωνίας που παραδοσιακά απείχαν από τις εκλογές και να τραβήξει προς τα αριστερά ένα μέρος του συντηρητικού εκλογικού σώματος. Μένει να διαπιστώσουμε εάν, στον έναν χρόνο που το χωρίζει από τις γενικές εκλογές, θα καταφέρει να δημιουργήσει μια μακρόπνοη εσωτερική δυναμική που να ευνοεί τη δημοκρατία και τη συμμετοχή ή θα θυσιάσει τις αξίες αυτές για χάρη της βραχυπρόθεσμης εκλογικής αποτελεσματικότητας.